

SLEKT OG DATA

Medlemsblad for DIS-Norge, Slekt og Data

Årgang 24 nr. 4 2013

Retten til å hete August
Norges beste DIS-lag
En indeksters bekjennelse

Leder

En virksomhet som for noen er fascinerende, er det å fortelle om hva som er forventet i framtida. Det er absolutt ingen eksakt vitenskap, men som det sies “den som lever får se”. I den andre enden av skalaen har vi historikerne som ser bakover på det som var og mener noe om det. De har mye kunnskap og fakta om det levde liv.

Vi som er slektsforskere har nok mest til felles med historikeren. Vi leter bakover etter nye slektsledd og vi ser etter mer informasjon om det som var. Alt dette for å beskrive den vi er eller det opphavet vi har. Noen leter riktignok også framover og finner andre levende slektinger som kommer fra andre grener på den store slektsstammen. Men også disse leter i kunnskap som er kjent.

Siden vi er slike historisk baserte personer kan det være at vi har litt problemer med å tenke oss et fremtidig “annet” sted eller system. Likevel er det nødvendig, i hvert fall for de av oss som jobber også med det organisasjonsmessige. Vi har ansvar for å tilrettelegge for ting vi ikke akkurat kjenner og vet om, men vi vet at slik det er nå vil det ikke alltid være.

For å bringe inn noen eksempler så er det mange som husker da datamaskin var en stor klumpete kasse med

diger skjerm som hadde fast tilholdssted. Vi flyttet den nødig, den var tung. I dag har de fleste slektsforskere små snertne bærbare maskiner som er med nesten over alt. Dette har hatt betydning for hvordan vi jobber.

Et annet eksempel er kirkebøkene. Selv dro jeg i mange år trofast hver lørdag til lesesalen på Riksarkivet og leste mikroficher med fotograferte kirkebøker. Enkelte ganger måtte jeg lete fram filmruller for å få tak i de opplysningene jeg ville ha. Så kom alle kirkebøkene ut som skannet materiale. Jeg kan faktisk ikke huske sist jeg var på Riksarkivet for å lete i en kirkebok, det er jo så lett tilgjengelig at jeg ikke lenger trenger kjenne åpningstidene for lesesalen.

To av mange eksempler som viser hva vi har erfart i løpet av få år, men som har hatt utrolig mye å si for slektsforskerens hverdag.

Hva blir det neste?

Dette har styret i DIS-Norge diskutert og da heter det strategiarbeid. Første helga i november var alle distriktslagslederne samlet og fikk anledning til å være med og spå om fremtiden.

Det som er viktig er at vi kommer fram til noe som gir oss et felles kart for hvordan vi tror utviklingen vil

gå framover. Derne vil dette være grunnlag for å si noe om hva vi skal planlegge for og om vi trenger gjøre spesielle grep for å være bedre rustet.

Det er opplagt at vi møter flere og flere med tilstrekkelig datakunnskap og erfaring med bruk av data fordi dette er noe som har vært med nye generasjoner slektsforskere i hele deres yrkesaktive liv. Dette vil bety noe for hva slags kurs og hvordan skoling kan gjennomføres. Slik kan vi fortsette gjennom andre aktiviteter DIS-Norge holder på med og vurdere det opp mot hvordan omgivelsene trolig kommer til å være.

En helg er ikke nok, men en liten oppstart har vi gjennomført og arbeidet vil gå videre og ende opp med nye handlingsplaner. Jeg gleder meg over at mange faktisk ser behovet og syns dette er en trivelig måte å jobbe på.

Torill Johnsen
leder

Foto: Aina Johnsen Rønning

Medlemsblad for DIS-Norge, Slegt og Data. Utkommer med 4 nummer pr år
Abonnement for bibliotek og liknende institusjoner kan tegnes for kr 410,- pr år
Annonser kan tegnes ved henvendelse til Jannicke Isaksen; telefon 41 41 44 40; e-post jannickeisaksen@gmail.com

DIS-Norge, Slegt og Data
Post/besøksadresse:
Øvre Slottsgate 2B, 0157 Oslo
Telefon: 22 42 24 00
www.disnorge.no
Redaktør:
Aina Johnsen Rønning,
slegt-og-data@disnorge.no

Neste nummer sendes ut i midten av mars 2014. Siste frist for levering av stoff er 17. februar 2014.

Opplag: 10 500

Produksjon og trykk: Aktiv Trykk AS/
Gamlebyen Grafiske AS

Design: Grongstad Grafiske
ISSN 0803-0510

Redaktørens leder

Under ledersamlingen i november ble distriktslederne utfordret til å tenke fremover. En spennende øvelse. Hvordan slektsforskes det om ti år? Mer er digitalisert og gjort søkbart. «Folkewikipedia» vil gi deg en oversikt over hvem som bodde i Norge på et visst tidspunkt. Apper gir deg tilgang til data når du er ute i felten og leter etter for eksempel en gravstein. Store deler av slektstrærne er knyttet sammen og gjort tilgjengelig på nett. Slektsprogrammene er blitt smartere, det samme er søkemulighetene. Men, hva så? Hvordan tenker slektsforskeren anno 2024? Bli slektsforskningen mindre autentisk når alt er klikkbart på nett? Eller får vi en motsatt trend – at jakten på det autentiske blir enda viktigere når treff på nettet blir så lett tilgjengelig? Vi ser i reiselivsnæringen at satsingen på apper og påkostede nettsider ikke gjør folk mindre interessert i å dra til de stedene de drømmer om. Heller tvert i mot. Man bruker mobilen for å finne akkurat den restauranten som gir deg den autentiske opplevelsen du er ute etter. Årets «Alt for Norge»-sesong er

over, og hver episode har understreket behovet for det autentiske. Min største opplevelse var da en av deltakerne bøyde seg ned og plukket opp grus og småstein fra familiegården. De skulle han ta med seg hjem og vise familien i USA. En venninne fikk et uventet besøk fra USA i sommer – av noen hun verken kjente til eller var i slekt med. De hadde slekt som kom fra området, og ville gjerne se gårdsbygningene. Selv uten å vite akkurat hvor slekta bodde og hva de gjorde der, ble det en følelsesladet opplevelse.

Når slektstrærne blir enklere tilgjengelig, og sporene etter levd liv kan avsløres på nett, tror jeg nettopp jakten etter det autentiske vil ta fart. Man vil lete etter historiene bak slektstreet. Arkivene vil nok få mer besøk, ikke mindre, når folk får nyss om at bestefar fikk refs i skoleboka. Flere vil reise til en nøgen ø i Lofoten i ens ærend for å børste frem inskripsjonen på en gravstein. Og, DIS-Norge – hvor er organisasjonen vår om ti år? Forhåpentligvis like god på digitale verktøy som i dag, sikkert like opptatt av kvaliteten i forskningen,

og muligens enda bedre på å skape sosiale arenaer for slektsforskere. Vår gruppe fikk i oppgave å peke ut DIS-Norges største styrker. Øverst tronet alle våre 10077 kunnskapsrike medlemmer – som er mer enn villig til å dele kompetansen sin med andre. For, tross apper, verktøy og nettressurser er det folkene som teller – både i slektsforskningen og slektsforskere seg i mellom.

Aina Johnsen Rønning
redaktør

Foto: Bente Sundstrøm

Innhold

Fars krig	4
Norges beste DIS-lag	12
Retten til å hete August	14
Seglene fra Norges bønder	18
En indekssers bekjennelse	24
Hvordan søke i svenske kilder	30

Forsiden

Lise Nymark var svært glad i sin morfar, August Wilhelm Dyrud. Som nyslått slektsforsker ble hun derfor forferdet da hun så at navnet hans stod oppført som Augst!! Wilhelm Dyrud i arkivverkets digitale fremstilling fra folketellingen av 1910. Etter å ha kontaktet arkivverket fikk hun til svar at dette aktet de ikke å rydde opp i. Dette er bare en måte å markere i åpenbare feilskrivninger, og Lise må leve med at morfaren ikke får lov til å hete August i folketellingen. Lise sendte oss et sjarmerende bilde av henne og morfaren

på fisketur, og nettopp morfaren pryder det siste Slekt og Data i 2013.

Fars krig

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Bjørn Westlies far vervet seg som frontsoldat på et tidlig tidspunkt. Han kjempet i Ukraina, og kom hjem til en dom på tre og et halvt år i fengsel (han sonet i to og et halvt år). I mange år klarte ikke Westlie å ha kontakt med faren, og da de endelig fikk hverandre i tale, ble det flere bøker om de som valgte feil side under krigen.

Westlie holder også foredrag og deltar i mediedebatter om NS-barna. Han er opptatt av at andre verdenskrig ikke sluttet 8. mai 1945, men at krigs-

traumene går i arv. Selv opplevde han at faren tok familien inn i et indre eksil.

– Far og de andre frontkjemperne ble aldri avhørt om det de gjorde, sier Westlie. Hans far var så fortvilet over at sønnen hans ikke ville snakke med ham, at han spilte inn en rekke kassetter der han fortalte hva han gjorde både i fronten og i NS. Kassetten ble en unik kilde for Westlie da han skrev boken «Fars krig».

– Far hadde ingen han kunne

snakke med om sine traumer fra krigen. Han var spesielt bekymret for det som hadde skjedd med jødene. Etter at jeg hadde hørt på kassetten, og sagt ja til å møte ham, opplevde jeg at han var lykkelig over at jeg stilte ham spørsmål om det som hadde skjedd. De ble en slags terapi for begge oss, sier Westlie.

Det store spørsmålet; hvordan faren kunne ta på seg okkupantenes klær og dra ut i krigen, fikk Westlie egentlig ikke svar på. Men, kanskje hadde ikke faren noe godt svar på akkurat det. Under en samtale mellom dem sa faren til Bjørn Westlie: «Hvordan kunne jeg finne på å gå i krigen? Jeg har hatt så dårlig samvittighet for det, både under og etterpå. Etter hvert forstod jeg jo at Hitler ikke var den store mannen jeg trodde han var, og jeg begynte å skamme meg».

– Det kunne jo være en form for etterrasjonalisering. Han hadde jo sittet med disse tankene så lenge alene, kommenterer Westlie.

Den siste boken til Westlie «Hitlers norske budbringere» handler om de norske krigsreporterne ved østfronten. Disse var ikke krigsreportere i vår moderne forstand, men stridende soldater som skrev ned det de opplevde. Goebbels mente at dersom krigsreporterne skulle gi et godt bilde av krigen, måtte de være helt i fronten, og da måtte de verve seg som soldater og ha soldaten i behold. Dermed kunne Westlie tegne et unikt bilde av krigshandlingene ved å gå gjennom det de 50 krigsreporterne skrev om, i blant blant annet Aftenposten og «Fritt Folk».

– Man mente at jo raskere norske lesere fikk ta del i den seiersfylte kampen i frontlinjen, jo bedre. Men, det tok gjerne en måned å få sakene på trykk. Det var svært brutale skildringer, og man så knapt nok på de sovjetiske soldatene som mennesker. Språket som ble brukt var brutalisert, og de grusomme historiene ble brukt for å få flere til å slutte seg til rekkene, sier Westlie.

Westlie har som historiker gått dypt inn i bakgrunnen til at faren vervet seg, og ble en av Hitlers menn. Familien var fra Raufoss, og Bjørn Westlies farfar var Arbeiderpartimann.

– Far ville først ikke melde seg inn i NS, for det var et overklasseparti på Raufoss der ingeniørene var medlem-

mer. De spilte til og med golf! Min far var for sosialismen i nasjonalso- sialismen. Han hadde sett hva Hitlers enorme byggeprosjekter hadde gjort for arbeidsløsheten i Tyskland. I Oppland var det en stor krise for små- bøndene på slutten av 30-tallet. Mange bønder gikk konkurs, og NS stilte seg i spissen for å samle inn penger til de konkursrammede bøndene. Far fikk inn Hitlers taler på kortbølgeradioen sin, og hørte i november 1939 at Sov- jetunionen angrep Finland. Trusselen fra kommunistene ble da veldig klar og tydelig. Deler av Arbeiderpartiet støttet Sovjetunionen, også i leserbrev- spaltene i Oppland Arbeiderblad, sier Westlie som på mange måter klarte å forsone seg med sin far – vel og merke

som far, på tross av det han gjorde under krigen.

– Far kunne kanskje kalles en ildsjel. Han hadde et brennende hjerte, og kjempet for det han trodde på. Han brøt med hele sin familie for sin overbevisning. Han var ikke noe ond- t menneske, men han var med på onde handlinger. På den annen side så tok far et oppgjør med fortiden sin, og ikke alle frontkjempere har villet konfron- tere seg selv med gjerningene sine. Jeg kan forstå at faren min ble tiltrukket av Tyskland, men jeg kan ikke forstå at han kunne trekke i okkupantenes uniform og dra i krigen. Men, han var jo en stabeis, konkluderer Westlie.

Ny bok: Hitlers norske budbringere

Bjørn Westlie er nylig kommet ut med en bok om de nærmere 50 nordmennene som vervet seg til Hitler Tysklands krig på Østfronten som krigskorrespondenter under forutsetning at de også samtidig ville være soldater.

Reporterne var vervede soldater, men sendte hjem til Norge sterkt po- litiske og propagandistiske artikler som norsk presse ga spalteplass. En av oppgavene deres var å følge de rundt 5 000 nordmennene som hadde meldt seg til tysk krigstje- neste. Deres rapporter skulle også bidra til å rekruttere nye frivillige soldater til fronten og være binde-

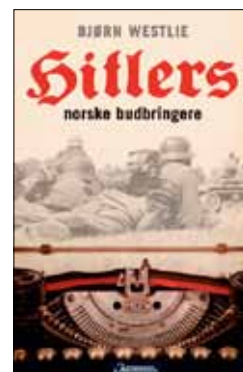
ledd mellom soldatene ute og deres familier.

Ute ved fronten er krigskorres- pondentene i samme stilling som sine soldatkamerater. Men samtidig har han en annen oppgave å løse. Han skal samle inntrykk fra kampene og livet ved fronten enten med blyant og blokk, foran mikrofonen, med filmkamera eller fotografiapparat.

– Det spesielle med dette tyske reportersystemet var denne klart definerte dobbeltrollen i krigen mot Sovjetunionen. Som reportere ved fronten skulle de støtte opp om den tyske propagandakrigen, men også følge krigens gang som en del av de

militære enhetene. De ville forsøke å overbevise norske lesere om nødven- digheten av krigen, blant annet ved å vise frem de "germanske" og tyske soldatenes overlegenhet, og tydelig- gjøre hvilken trussel bolsjevismen og "jødemakten"

utgjorde for Europa og dermed Norge, skriver Westlie på nettsiden til Norsk Pres- sehistorisk Forening.

Glimt fra slektsforskerdagen 2013

DIS-Drammen: Slektsforskerdagen 2013 i Drammen trakk mange interesserte, blant annet kunne man lokke med foredrag ved Unni Helland: «Sammen for livet» og Else Høie; «Bibliotekets tilbud til nye nordmenn». Forøvrig hadde DIS-Drammen, Drammen Byarkiv og våre samarbeidspartnere; Buskerud Slekthistorielag, hver sine stands.

**DIS-Oslo/
Akershus:** Helene

Uri fortalte om en ide om en bok som tok en ikke ventet vending, fra en fiktiv hovedperson, til å plutselig handle om henne selv og farfarens oppvekst i Finnmark, fornektelse av egen bakgrunn og fortid.

DIS-Førde: Sogn og Fjordane hadde stand i Førde på Skywalk, som er en gangbru mellom handlesenter. 20-25 interesserte slo seg ned og fikk hjelp med sine problemer. Fotograf Geir Nilsen

DIS-Rogaland: Det var stor interesse og til tider kø på de 20 forskjellige standene som var representert på slektsgranskerdagen som DIS Rogaland arrangerte på Sola Kulturhus.

DIS-Aust-Agder hadde foredrag om gruvehistorie av lokalhistoriker Jon Fløistad, hvilke andre opplysninger enn navn og datoer finnes i kildene av Tharald Moen og Odd Egil Lillebø om tillegg i slektsprogrammer. Hadde også egen stand ved inngangen og veiledning i datarommet på Arendal bibliotek. Tekst/foto: Even Karlsen

DIS-Molde: Publikum fikk tilbudt et variert program på årets slektsforskerdag i Molde. Det startet med siste nytt innen DNA-testing med tanke på slektsforskning, og fortsatte med historien til en av de eldste taterslektene i landet – Reinholdtætta.

DIS-Oslo/Akershus: Tre gjester i kantina samlet seg om en laptop for å dele sin kunnskap om felles lidenskap.

DIS-Østfold: En dag er det for sent - de som sitter inne med historiene kan ikke lenger spørres.... Et foredrag om slektsforskning og å skrive slektsbok v/ Anette Holt Bratsberg fra Vita Veritas AS

DIS-Troms samarbeidet med Statsarkivet, Slekts- og lokalhistorisk forening i Tromsø, samt Halti kvenkultursenter. De sto også på stands på Nord-Norges største kjøpesenter i uka før Slektsforskerdagen, noe som første til mer besøk på slektsforskerdagen enn tidligere. Hele 70 personer kom på slektsforskerdagen, og 17 ble medlem! Tematikken i år – kvener i Troms, hadde en enorm appell. Mange kom og ville fortelle om sine kvenske slektninger.

Foredrag med Helene Uri på SFD 2013, Riksarkivet

AV LIV OFSDAL

Foredragsholder: Helene Uri, forfatter

Aktuell bok: Rydde ut (roman)

Fakta: Helene Uri (født 11. desember 1964 i Stockholm) er en norsk forfatter, språkforsker og professor. Hun ble dr. art. i lingvistikk ved Universitetet i Oslo i 1996, og har utgitt både faglitteratur, barne- og ungdomsbøker og romaner.

Den nylig utgitte romanen «Ryddet ut» fikk en annen vri en først tenkt. Uri ville skrive en roman

over temaet «utrydningstruede språk» og ville ta for seg Finnmark. Tanken var å la hovedpersonen i boka, Ellinor Smidt, reise til Finnmark for å tiltre en vitenskapelig stilling som språkforsker.

Uri fikk så en uventet telefon fra en hittil ukjent person som presenterte seg som en slektning med felles slekt fra Finnmark. Det viste seg at Uri selv hadde en farfar som var sjøsamer, det samme hun hadde tenkt at hovedpersonen i boka skulle være.

Etter å ha vurdert om hun skulle skrive to ulike bøker av disse to historiene, fant forfatteren ut at hun ville flette disse to historiene sammen i en roman – sånn at det ble en blanding av fiksjon og virkelighet.

Det opprinnelige temaet med utdøende språk ble derfor noe nedtonet etter at fokuset på egen slekt ble med i denne historien, men noe er likevel flettet inn i denne romanen.

Mange ville snakke med forfatter Helene Uri etter foredraget. Her er hun sammen med nestleder i DIS-O/A Svein L. Rasch

Samarbeider med Statsarkivet

AV AINA JOHNSEN RØNNING

DIS-Troms samarbeider godt med Statsarkivet, og leder Bente Nordhagen mener kompetansen som er i Statsarkivet er gull verdt for slektsforskere.

Nordhagen har vært leder i DIS-Troms i ett år, men har sittet i styret i to år. Selv om mesteparten av aktiviteten i kretsen foregår i Tromsø, har man også et lokallag i Nordreisa, og man har kontaktpersoner i resten av

fylket. Når de nå skal gå i gang med et omfattende kurs i hvordan man skal lage slektsbok, vil fellesmøtene foregå i Tromsø, mens gruppearbeidet vil bli spredt i hele fylket.

Kretsen nyter godt av et omfattende samarbeid med Statsarkivet. Hvert år arrangerer man fire kurs sammen med dem, om hvordan man skal søke og i hvilke kilder. Foran og etter møtet får de som møter opp, benytte biblioteket og få personlig veiledning fra ansatte på Statsarkivet. DIS-Troms og arkivet samarbeider også om et spennende prosjekt der man transkriberer reisepass.

– Vi har møtene våre på Statsarkivet, ja – vi har til og med vårt eget skap der. Det er utrolig lett å ringe lederen av Statsarkivet, sier Nordhagen som fikk ekstra god bruk for samarbeidskompetansen under årets Slektsforskerdag.

– I tillegg til Statsarkivet, samarbeider vi med Slekts- og lokalhistorisk forening i Tromsø, samt Halti kvenkultursenter. Det gjorde at vi kunne stå på stands på Nord-Norges største kjøpesenter i uka før Slektsforskerdagen, og det har aldri vært så mange innom oss. Hele 70 personer kom på slektsforskerdagen, og 17 ble medlem! Tematikken i år – kvener i Troms, hadde en enorm appell. Mange kom og ville fortelle om sine kvenske slektninger, sier Nordhagen

Motivér hverandre!

AV AINA JOHNSEN RØNNING

79 % av nordmenn er medlem i en eller flere frivillige organisasjoner. Det er i verdenstoppen, men hva motiverer egentlig folk til å være medlem i en organisasjon som DIS-Norge?

På ledersamlingen kom Ida Marie Holmin fra Frivillighet Norge for å tipse om hvordan man enda bedre skal motivere medlemmer og frivillige. Utgangspunktet for norsk frivillighet er godt. Nesten halvparten av oss er med på å gjøre en frivillig innsats. Årsaken til innsatsen er ulik. Noen ønsker å lære seg noe nytt, andre vil engasjere seg, mens andre igjen er ute etter å få innsatsen med på CV'en. Sosialt fellesskap, identitet og innflytelse er også viktig.

– Det kan være smart å spørre folk om hva som motiverer dem, og så gi

dem armslag på akkurat det de har lyst til å gjøre, tipset hun om. Selv om den viktigste motivasjonen for folk fremdeles er å jobbe for «saken sin», er det å føle seg betydningsfull samt å vise fremtidige arbeidsgivere at du er villig til å gjøre noe nyttig på fritiden, blitt stadig viktigere de siste ti årene. For å lokke folk til å gjøre en ekstra innsats, kan det være en fordel å ha noe å friste med.

– Gi opplæring, gi noe gratis – som konsertbilletter, og faste sosiale møteplasser. Lederen må ta seg tid til å se den frivillige, og være der sammen med dem. Aldri bruk pekefingeren, bare tommelen opp for det de har fått til. Det bør også være kvalitet i arbeidet, og man må ha de riktige verktøyene for å gjøre jobben godt

nok. Gi innflytelse, slik at de frivillige får et eierskap til organisasjonen.

Tydelige strukturer og god rollefordeling er viktig, anbefalte Holmin, som foreslo at man laget gode instruksjoner for hvordan man er en god kasserer, sekretær og leder.

– Ha respekt for de timene folk er villig til å legge ned. Ikke lass på med stadig flere oppgaver. Om folk vil trappe ned, bør man være lydhør for det, sa Holmin.

DIS-lederne var opptatt av å skape en god organisasjonskultur på møtene, og pekte på hvor viktig det var å hilse på nye folk, og starte en konversasjon med dem. Føler man seg dum og ensom på første møte, kommer man ikke tilbake.

Frivilligheten i Norge

Frivillighet Norge har mer enn 280 organisasjoner som medlemmer (deriblant DIS-Norge) som til sammen representerer over 50.000 lag og foreninger over hele landet. Frivillighet Norge arbeider for frivillighetens rammebetingelser, og bidrar til å utvikle frivillighetspolitikken i Norge. Vi arbeider for et best mulig samspill mellom frivillige virksomheter omkring saker av felles interesse. Vi skal aktivt fremme frivillighetens og de frivillige organisasjonenes interesser i samfunnet, gjennom blant annet å samordne et effektivt påvirkningsarbeid for å sikre gode rammebetingelser for frivillig virksomhet.

Ida Marie Holmin fra Frivillighet Norge drillet distriktslagslederne i hvordan de skulle bli enda flinkere til å motivere DIS'erne.

Norges beste DIS-lag

AV AINA JOHNSEN RØNNING

DIS-Vestfold er flinkeste gutt i klassen, både når det gjelder å beholde medlemmene, og å skaffe penger til driften.

Da sekretariatet i DIS-Norge sendte ut purrelister for Vestfold, som viste at 10 % av medlemmene ikke hadde betalt, reagerte styreleder Willy Fredriksen kontant.

– Jeg tenkte umiddelbart at vi ikke kunne la alle disse slippe unna, sa Fredriksen og tok grep om situasjonen. Alle i styret fikk beskjed om å ringe ti medlemmer hver, om de kunne tenke seg å forsette som medlemmer. Et Excel ark i Google drive ga alle styremedlemmene mulighet til å følge med på progresjonen. Man skrev til og med inn en kommentar om hva de oppurrede medlemmene sa.

– Det hjelper ikke å sende mail, man må ringe hvert enkelt medlem. De fleste hadde bare glemt det, og halvparten sa at de skulle betale, forklarte Fredriksen på ledersamlingen.

Med fargekoder kunne man følge opp også disse som sa at de skulle betale. Gjorde de det? Hvis ikke, fikk de enda en telefon.

– Vi måtte sette av tid, for det blir ofte lange samtaler med de som egentlig vil fortsette medlemskapet, tipset Fredriksen.

DIS-Oslo/Akershus jobber nå med å få en sms-tjeneste der man kan nå medlemmene via tekstmelding. En del purremailer havner nemlig i folk sine spam-filter, mens andre ikke svarer på telefonsamtaler der de ikke vet hvem som ringer. Da kan en sms være en god kommunikasjonsmetode.

Fikk 130.000,- og en sølvmynt

Laget er også flinkest når det gjelder å skaffe penger til prosjekter. En person i styret har fått hovedansvar for å søke støtte fra ulike fond og tilskuddsmidler. Fra Sparebankstiftelsen fikk de 130.000,- for å digitalisere skoleprotokoller og annet fra kommunearkivet. Pengene brukte de til digitaliseringsskannere og annet utstyr.

– Da representanten fra Sparebankstiftelsen kom for å overlevere pengegaven, fikk vi også en gammel bok i gjenopptrykk. Boka var virkelig et prakteksemplar, med en ekte sølvmynt innfelt i omslaget. Damen fra stiftelsen ble veldig imponert over arbeidet til DIS-Norge, og det endte opp med at hun meldte seg inn, før hun dro fra oss, sa Fredriksen og viste frem bokgaven.

Morten Thorvaldsen, som er den i laget som søker støtte fra hist og her, fortalte om alle stedene man kan søke

støtte til DIS-aktivitetene. Sparebankstiftelsen er geografisk begrenset, men har kulturvern som et av sine prioriterte områder. Flere fylker og kommuner har også støtte, og her kan man til og med være heldig å få støtte til driften. Ellers er det mest prosjekter man kan få støtte til, og da er det viktig å poengtere hvor mye organisasjonen selv legger ned i ressurser i prosjektet. Man har plikt til å fortelle om at man har fått støtte til prosjektet, og ofte er det et krav om at prosjektet skal være tidsbegrenset.

– Små, avgrensede prosjekter er det enklest å få støtte til. Man kan få mellom 100.000,- og 300.000,- hver gang, så det er betydelig støtte man kan få, sa Thorvaldsen.

I Møre og Romsdal har distriktslaget hatt stor suksess i å søke studiestøtte for møtene sine. De registrerer møtene som kurs, og får støtte for hver time de holder på.

– Bare for gruppa i Molde utgjør det 7500,- i året. Det er utrolig enkelt å lage et kursprogram, og man kan føre på utgifter både til lokale og foredragsholder, sa Jonny Lyngstad.

I Sogn og Fjordane har man vært flink til å overbevise sambygdingene om at man bør gi grasrotmidlene (hver gang man tipper) til DIS-laget. Pengene de får inn utgjør over halvparten så mye som det de får inn i medlemskontingent. Et kjærkomment bidrag, med andre ord.

DIS-Vestfold fikk en sølvmynt sammen med gaven fra Sparebankstiftelsen. I tillegg fikk de et nytt medlem.

Nytt liv i Aust-Agder

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Tidligere leder Tharald Moen har gitt stafettpinnen fra seg til Even Karlsen, og har dermed tid til å holde en omfattende kursrekke fremover.

Sammen med Egil Lillebø har han fått godkjent flere emner slik at laget kan få studiestøtte for innsatsen. Even Karlsen overlates dermed resten av arbeidet med distriktet.

– Vi drømmer om å få et par lokallag til. Særlig vil vi ha et lag i Grimstad, sier Karlsen. På tross av at han bare er 36 år gammel, har den nye lederen slektsforsket i en mannsalder.

– Jeg er oppvokst med besteforeldrene i nabohuset, noe som er en stor gave i denne sammenhengen. Der hørte jeg en del enkle historier om slekta, som jeg ville systematisere. I begynnelsen ble det enkel klipp og lim på datamaskinen, men snart ble det et slektshefte, sier Karlsen, som altså har slektsforsket siden han var ti år gammel.

– Jeg liker å gå litt tilbake i tid, for så å gå nye til verks i håp om å finne slektskap til sambygdinger, sier Karlsen.

I Arendal bygges det nå et nytt arkiv, og DIS-Aust-Agder håper på å få en naturlig plass der. Museet og arkivet er samlokalisert midt i byen for å bli Aust-Agder Kulturhistoriske senter.

– Kilder blir på denne måten gjort tilgjengelig på en ny og bedre måte. Vi er veldig forventningsfulle til det nye arkivet, som skal åpnes i mai 2014, sier Karlsen begeistret.

Dømt til å hete Augst!!

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Morfar August tok lille Lise med seg ut en sommerdag for å fiske abbor. Lise husket at de også fikk brosmie, en ikke fullt så populær fisk.

Lise Nymark er en av veldig mange som har hatt stor glede av digitale oppføringer og registre. Hun ble imidlertid svært overrasket da det viste seg umulig å endre morfarens feilstavede navn i folketellingen for 1910.

Lise Nymark skriver til oss: «Arbeidet med å gjøre store informasjonsmengder om Norges befolkning søkbare og tilgjengelige for publikum, er formidabelt. Selv om arkivene skal inneholde historisk korrekt dokumentasjon, er det selvfølgelig feil og mangler underveis. Men som medlem

i DIS-Norge og takknemlig bruker av arkivene i lang tid har jeg nå møtt veggen i et prinsipp.

Vår morfar er med i folketellingen for 1910, og er registrert med uriktig navn pga. en tilfeldig skrivefeil.

Mitt problem er at jeg har bemerket dette, og får så til min store sorg vite at det er et såkalt gjennomtenkt prinsipp i Digitalarkivet å beholde feil, for den historiske dokumentasjonens skyld. Hvis man altså er så uheldig at personen som utførte registreringen kom på å kalle din slektning Læævvra i stedet for Laura, ja, da må vi i følge registerets faste rutine, finne oss i for all fremtid, at det søkbare navnet registrert i tellingen på denne

August Wilhelm Dyrud

personen skal være LÆÆvvra.

Etter en lengre dialog med Digitalarkivet, oppfatter jeg dette som en linje som legges opp for å overkomme det videre arbeidet med arkivene, altså at det er praktiske hensyn. Det er jo forståelig, men da oppstår det et problem for hele etterslekten. Enhver oppfatter at navnet Augst med to utropstegn er en skrivefeil, dette er til og med Digitalarkivet selv enige i. Ulempen med å la en slik feil bli stående går ut over alle som kommer etter oss. Det føles grovt at dette ikke er vektlagt. Det er derfor jeg nå skriver til DIS-Norge om Augst!! – i håp om medhold i at registrene også i stor grad er ment som en tilgjengelig og brukbar offentlig informasjon.

Vi som vil finne data om slekt og opprinnelse, er jo overhode ikke interessert i at stavefeil skal holdes frem som bevaringsverdige, så lenge disse fører til at det i fremtiden blir umulig å finne frem til personen det gjelder.

Mitt forslag er at Digitalarkivet endrer til riktig navn i det søkbare registeret, fordi hensynet til levende brukere skal veie tyngre enn historisk feilbevaring.

I tillegg må det meget gjerne legges ved en fyldig dokumentasjon og forklaring som angår feilskriftens detaljer – og all verdens tenkelige anvisninger som belyser hvorfor denne rare feilskrivningen av vår morfars navn er oppstått. Han het August Wilhelm, helt sant!»

Arkivverket svarer:

Yngve Nedrebø i Arkivverket svarer

at deres regel er at vi skal gjengi kildene bokstavrett.

«Når vi ser at originalen må inneholde feil setter vi til to utropstegn !! for å markere at det vi gjengir faktisk er skrivemåten i aktuell kilde. Rettsskriving er en heller ny oppfinnelse. I eldre tiders kilder er spenning i skriftlig uttrykk ganske stort, og det vil ha store konsekvenser om vi skulle knesette et prinsipp om å "normalisere". Vi vil rett og slett ikke ha mulighet til å vite hva som er rett i mange tilfeller. Når "Anne Fabiansdatter" i kirkebøkene ofte står som "Anne Jensdatter", skulle vi "rette" det?

Mange bygdebøker praktiserer normalisering, og får ofte hard kritikk nettopp for det. Navnene Agate og Dorte kan staves på rundt 20 ulike måter. Sissel og Cecilie kan være samme person. Om Guri utvandret til Amerika, vil hun ofte dukke opp som Julia etter utvandringen. Hva heter hun? Vi må altså venne oss til å ta høyde for et betydelig "slingsrom" om vi skal ha håp om å følge personer fra kilde til kilde. Det å ha tilgjengelig søkbare databaser setter oss i stand til å bruke et helt

sett med søkevariabler for å komme til mål, selv om det er avvik både i gjengivelsen av fødested, fødeår/alder og navneform.

Vi forstår selvsagt at det både kan irritere og gjøre søk vanskeligere, når kildenes mange skrivefeil og spesielle former blir gjengitt. Men vi mener at det vil ha for store konsekvenser om vi skulle erstatte kildetrohet med registrators skjønn. Mye ville ganske sikkert bli normalisert til feiltolkning. Det finnes mange svært spesielle navn som ville kunne bli forandret til vanlige og "normale" navn.

Hva kan vi så tilby? Registreringsstandarden "Augustus" er under revisjon. I forslaget til ny standard er det tatt til orde for å kunne skrive både ordrett, og sette inn tolkningen som alternativ:

"Hvis et ord er forkortet og forkortelsen skal løses opp, eller ved behov for å rette opp en opplysning, kan dette markeres ved at ett eller flere ord markeres med utropstegn '!'" før og etter ett ordet/ordene som skal korrigeres.

Den foreslåtte korrigeringen skal registreres foran det som står i

Arkivverket
DIGITALARKIVET

Hjem Kartrett Kartarkiv Digitalarkivet Kataloger Feilsøk Søk A A

Om Digitalarkivet Finn kilde Digitalpensjonatet Boldhylla Debatt DNF1814 Hjelp

Du er her: Hjem > Digitalarkivet

Søk i alle kilder

Personarkiv > Folketelling > ELLEK arkiv

Folketelling 1910 for 0301 Kristiania kjøpstad

Augst!! Wilhelm Dyrud

Nyttig tips!
Klikk på de blå linkene i oversikten for å se alle detaljer om en person, en helhet, et bestemt eller en helhet.

4 Forster 4 Forrige Side 4 Side 4

Skannet bilde: [Se flere bilder](#)

Hustandemedlemmer

P.nr.	Hus.	Navn	Alder/født	Fødested	Fam.betelling	Sivilstand	Yrke	Bostatus
001	01	Thorvald Dyrud	04.01.1883	Tyskland	bf	g	Berbersvend	h
002	01	Ragna Dyrud	04.02.1883	Fetland	fm	g	Hm	h
003	01	Rand Margrete Dyrud	05.02.1904	Kristiania	g	vg		h
004	01	Ragnvald Joh. Dyrud	1906.07.14	Kristiania	g	vg		h
005	01	Augst!! Wilhelm Dyrud	08.04.1908	Kristiania	g	vg		h

originalen med et mellomrom (blankt tegn) før første ”!””. I tillegg tilføres en ”*” bak ordet for å vise at opplysningen er konstruert.

Dette er særskilt nyttig når fornavn opplagt er feilstavet, eller når en søskenflokk er gitt samme farskapsbetegnelse og personene skal registreres på individnivå.

Denne metoden må ikke benyttes for å normalisere navn, og kun benyttes ved grove, opplagte feil basert på den aktuelle kontekst, for eksempel ved sammenligning med prestens vanlige skrivemåte."

Dette vil bety at kildens "Rasmus" ville kunne bli gjengitt slik: Rasmus* !Rasmus!, og være søkbar både som Rasmus og Rasmus. Og da ville "August" tilsvarende kunne stå i kildegjengivelsen som August* !August! og dukke opp både ved søk på August og August. Vil det være tilfredsstillende», spør Nedrebø.

August Wilhelm, hans kone Rosa og den eldste datteren, Ranveig Dyrud i hennes konfirmasjon.

Kommentar fra DIS-Norge

DIS-Norge sin leder Torill Johnsen mener Arkivverket bør endre navnefeil som er rene avskriftsfeil. Er det snakk om skrivefeil i originalen, bør det ikke endres.

– Hvis det er slik at selve avskriften er feil, da må dette rettes i det som er lagt ut. Når folketellinger er registrert har ikke dette skjedd med framvisning av fødselsattester eller bidrag fra hver enkelt person. At noen snakker litt spesielt eller spesielt at noen hører andre ting enn det som sies, påvirker også hva som ble nedtegnet. Her vil det være både nyanser og det vi vil kalle direkte feil. Men det er slik kilden ser ut og det kan vi ikke gjøre noe med, sier Johnsen og legger til at vi her i landet har valgt kildetro registrering.

– Det betyr at det som er grunnlaget - den håndskrevne kilden - blir skrevet av bokstav for bokstav slik registratoren tolker hvert enkelt tegn. Vi må ta høyde for skrivefeil i originalkilden og tolkefeil i avskrivningen. Det siste er noe som bør rettes opp når det oppdages. Men skal avskriften være kildetro kan vi ikke rette skrivefeil under selve avskrivingsarbeidet. Noe av årsaken til at man er streng med praktiseringen av kildetro avskrivning er at alle former for modifikasjoner skaper store utfordringer. Det første er hvor en eventuell ny grense skal settes eller hvilke endringer som er gode eller dårlige og bidrar til at informasjon øker eller forkludres. Står det i kilden «Ols.»

så er de fleste enige om at det er en forkortelse for «Olsen», men det kan også være en forkortelse for «Olson» kanskje også begge varianter med «ss» i midten. Her kan en tydeliggjøring som noen ønsker seg føre til at vi fornorsker svenske navn eller gjør inngrep i forhold til dialekter som foretrekker o framfor e i sen-navnene, sier Johnsen.

Problemet er i følge Johnsen ikke at skrivefeil i originalen får stå som det er, men at søkeverktøyet til Arkivverket er for dårlig. De må bli adskillig bedre enn det de er i dag, sier hun.

– Når du i dag søker får du som retur det du søker etter, men dermed forsvinner mange mulige kandidater. Jeg gjennomgikk i sin tid hvordan «Sverige» skrives i 1900 folketellingen. Når jeg forutsetter at begrepet starter med en S, er svaret at Sverige kan skrives på 77 måter og vi mister hver 10. svenske ved å skrive landsnavnet slik vi har lært det på skolen. Det er søkemotoren som må ta opp i seg alle variantene og ta med treff som det opprinnelige søket ikke åpner for. Slike søkemotorer må være det jeg kaller intelligente og de må kunne utvide trefflistene etter hvert som erfaring tilsier at nye begrep faktisk hører hjemme under det man søker på. Dette er en jobb, men den må prioriteres og er viktig for å kunne gi bedre resultater enn det vi får nå. Søkemotoren må gi treff på «August» når du søker på «August», konkluderer hun.

Det er hektisk på kontoret i perioder, med 10.000 medlemmer som ringer og vil ha hjelp til det meste. Mette Gunnari, Kristine Rakke Østby og Liv Ofsdal svarer så godt de kan.

Full rulle på kontoret

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Litt over to årsverk betjener 10.000 medlemmer på DIS-Norge sitt sekretariat i Oslo. Da skal det noe til å holde stressnivået nede.

Det finnes knapt en organisasjon i Norge som har færre ansatte til å betjene så mange medlemmer, enn hva som er realitetene for DIS-Norge. Årsaken er enkel. Pengemangel fører til at to årsverk må jobbe som ti. Mens andre organisasjoner får statsstøtte, må DIS-Norge klare seg på medlemskontingenten. Og, det er ikke bare medlemmer som ringer inn for å få hjelp til egen slektsforskning.

– Jeg bruker mindre tid på de som ikke er medlemmer, samtidig som at jeg prøver å være imøtekommende. Vi vil jo gjerne ha dem som medlemmer, sier Mette Gunnari.

I tillegg til Mette Gunnari, som er generalsekretær og har ansvaret for alt

som har med styret, økonomi, seminarer og prosjekter, og kontoret jobber Kristine Rakke Østby og Liv Ofsdal i DIS-Norge. Kristine Rakke Østby er førstelinjetjenesten i organisasjonen. Hun svarer på mail og telefon, sender ut T-skjorter og bøker som folk bestiller, og legger til eventuelt trekker fra medlemmer i databasen. DIS-Norge har inn og utmeldinger hver eneste dag hele året.

– Folk spør om alt mulig, fra påloggingsproblemer til hvordan man finner bestemor i Finnmark. Jeg prøver å finne ut litt der og da, i håp om at ballen skal begynne å rulle. Det vil si at jeg søker i folketellinger og slikt mens vi snakker. Er det et vanskelig spørsmål, anbefaler jeg slektsforum, sier Rakke Østby og legger til at hun aller helst vil ha spørsmål på mail. Da er det mindre sannsynlig at man misforstår hverandre.

Liv Ofsdal har en 20%-stilling som gjøres fra hjemmekontoret. Der opp-

daterer hun hjemmesidene, og målet er å få publisert 2-3 saker i uka. For å få til det ønsker hun seg flere tips om saker hun kan skrive om.

– Ta kontakt dersom du har noen tips til saker. Det kan gjerne være lokale saker, som vi kan bruke på DIS-Norge sin hjemmeside, eller sende videre til de lokale DIS-sidene. Det kan jo hende det også er noe informasjon som DIS-lagene trenger å få spredt ut til resten av landet, sier Ofsdal.

Med store prosjekter som Eidsvollsmannsprosjektet, er det hektisk på kontoret i perioder. Mette Gunnari ønsker seg flere timer i døgnet.

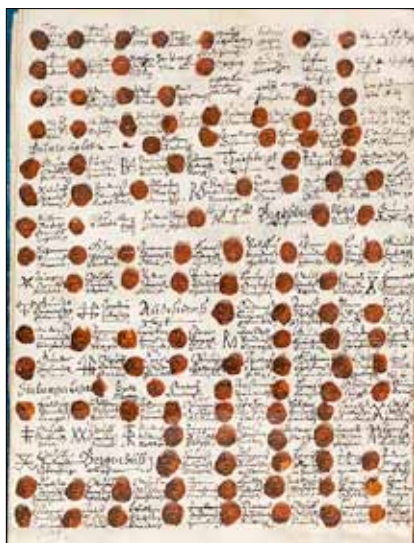
– Jeg skulle gjerne hatt mer tid til å ha en bedre kontakt med distriktslagene, og til å skaffe til veie flere medlemstilbud, sier Gunnari før hun springer inn på kontoret for å svare på nok en telefonsamtale.

Seglene fra Norges bønder

AV HANS CAPPELEN, OSLO

Langt de fleste norske seglene er fra bondemiljø. Riktignok er de bare fra det øverste laget av bøndene fordi seglene er fra lagrettemenn og andre framstående bønder. Likevel viser seglene oss at det også rundt i norske bygder var et miljø med tradisjoner som var svært gamle og hadde krysset mange landegrenser. Seglene og de håndskrevne bumerkene inneholder de figurene som vi kjenner fra de danske seglene. Men vi finner også flere originale og kreative sammenføyninger av grunnformer og tilleggsstreker i de norske merkene.

At segl og bumerker var viktige for norske bønder, ser vi i bl.a. lovgivningen fra sentralmakten i København¹.

Arvehyllingen 1661

lover og forordninger på de mange bøndene som var lagrettemenn, at de skulle ha seglstempler ("signeter") og at de skulle ta godt vare på signetene. Hvis signetet ble misbrukt, kunne lagrettemannen bli straffet.

De aller fleste norske bondese-glene inneholder bumerker; det vil si kjennetegn formet av streker. Skal bokstaver regnes som bumerker? Det er omdiskutert². Jeg minner om at bokstaver består av streker, og at iallfall de sammenføyde forbokstavene ("monogrammene"), er brukt i segl og håndskrevne merker på akkurat samme måte som de vanlige bumerkene. Det er svært mange slike monogrammer i de norske seglene. Går vi til de norske seglene fra mid-delalderen, ser vi flere bumerker som er satt sammen av rune bokstaver som er hentet fra navnene til segleierne³. Kanskje kan dette også kan være tilfelle for noen av bumerkene på enevoldsregjeringsakten?

En stor mengde av monogrammene og bumerkene på enevoldsregjerings-akten, står i seglene plassert innenfor en skjoldformet innramming. Disse typene av skjold er stort sett formet med ganske oppflikete kanter. Der bumerkene står inne i en oval, kan det være usikkert om ovalen er ment som et skjold. Selv om bumerkene står i former for skjold, er det sannsynlig

at skjoldene bare var ment som en passende innramming og ikke som et heraldisk våpenskjold. Vi kan nok likevel tenke oss at noen av disse ble brukt helt som våpenskjold; det vil si at de kunne være formet som flater og ikke streker⁴, samt at noen til og med har hatt farger ("tinkurer").

En del av de figurtypene som vi kan finne i våpenskjold, ligner mye på bumerkenes figurer. Mest opplagt er dette tilfelle for stiliserte figurer som armbrøst, øks, lyster og tredelt plante med blomster. Disse figurene forekommer noen få ganger i de norske bondese-glene, men her er de for det meste uten skjold! Vi vet ikke om eierne av seglene kan ha brukt figurene også i skjold, for eksempel malt på en kiste, utskåret i tre eller brodert på tøy⁵. Vi vet iallfall at bumerker og våpenskjold er blitt brukt helt fra mid-delalderen på slike måter i Norge og i andre land.

Blant seglene er det imidlertid også flere med rene våpenfigurer i skjold: trane, pelikan, hjerte og kraniehode over krysslagte knokler. Både vå-penskjold og bumerker inneholder dessuten gamle, internasjonale figurer som likearmet kors, pil, vinkel (formet lik V eller L og i våpen betegnet som "sparre"⁶), kryss ("andreskors"), hakekors, marekors (femoddet stjerne, "pentagram"), trikvetra (tre sammen-

Segl med bumerke dannet av forbokstavene AL og satt inn i et oppfliket skjold. Eier: Anders Larsen Berg. Han var lagrettemann i Land prestegjeld, Hadeland og Valdres fogderi. Segl nr. 12, side 398.

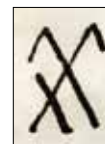
Våpenskjold eller bare ment som symbolske figurer? De er inne i en oval under et ornament og forbokstavene HHS. Figurene er mor pelikan som hakker seg til blods for å mate ungene. Pelikanten er vendt motsatt vei av det som er vanlig i våpenskjold. Brukt av Hans Halvorsen Grytting som var lagrettemann i Elverum prestegjeld, Østerdalen fogderi. Segl nr. 62 side 406.

Håndtegnet bumerke med krysslagte staver og en skrå bistrek. Eier: Jon Hansen Berg fra Sands tingsted, Senja fogderi. Han kan ha vært en tidligere lagrettemann. Nr. 396 side 461

Segl med bumerkefiguren førkja i et oppfliket skjold, hentet fra «Magtens besegling» side 401. Seglet ble satt på dokumentet av Lars Larsen Gollås. Han var bygdelensmann i Nes prestegjeld, Hedmark fogderi.

Håndtegnet bumerke med krysslagte staver og en skrå bistrek. Eier: Jon Hansen Berg fra Sands tingsted, Senja fogderi. Han kan ha vært en tidligere lagrettemann. Nr. 396 side 461

føyde trekanten), valknute (fire løkker rundt et midtfelt) og ave mariamogram (A med vinkelstrek i midten og tverrstreke på spissen)⁷. Disse figurene er det til dels mye av i de norske bondeseglene og mange er satt inn i skjold. Spesielt kors og vinkler er svært vanlige i seglene, både med og uten skjold. Som oftest er kors eller vinkel sammenføyde med andre figurer. Sammenføyningene er gjort med flere av de vanlige grunnformene for bumerkefigurer; en loddrett stav, en hake (dansk: krog), en sirkel, et timeglass, en trekant eller en firkant.

Et kors er ofte satt på toppunktet til en annen figur: vi ser noen bumerker med et kors på toppspissen til en trekant, det vil si den utbredte figuren som på norsk er blitt kalt ”jomfrua”⁸. Det er imidlertid bare ett håndskrevet bumerke som har et kors på toppen av en sirkel som omslutter en nedvendt

T, og den figuren er lik et stilisert rikseple. Andre korslignende former ser vi der bumerkefigurene har loddrette og skrå staver og disse i tillegg har en tverrstreke som krysser staven loddrett eller vannrett.

En vinkelfigur er i mange tilfelle satt over, midt på og nederst i en annen figur. Vinkel forekommer dobbelt i flere bumerker, og de ligner på W, M eller sikkakklinje. En vinkel som er satt nederst på en stav, blir den figuren som på norsk er blitt kalt for ”hanefot”⁹. Sammenføyningen av en stav og en vinkel kan få form av et firetall (”merkurstav”), og dette er en svært vanlig bumerkefigur både i danske bumerker og blant de norske bøndene. Firetall finnes i bumerker også speilvendt, nedvendt, dobbelt med en vinkeldel til hver side, med tilføyde tverrstreker og sammenføyde med andre figurer.

Når det er likhet mellom figurer i bumerker og i våpenskjold, skyldes det at begge figurtypene skal være bærende element i faste kjennetegn for eierne. Formålene med kjennetegnene er at de skal være lett å oppfatte, samtidig som de skal være så særpregede at de ikke blir forvekslet med et kjennetegn som en annen person har.

Det er flere metoder som blir brukt for å variere og gjøre et bumerke originalt

- tilføye eller fjerne streker i en figur
- snu, vende eller skråstille figuren
- sammenføye flere figurer til en figur
- sette små bifigurer (særlig stjerner eller kuler) inntil hovedfiguren
- bruke flere av disse metodene i samme figur

Alle disse velkjente metodene er mye brukt i de norske bondeseglene – men noen med det resultat at bumerket har fått en svært komplisert figur, for

eksempel to av de tre første seglene for Nordland. I andre tilfeller er det oppstått enkle og originale varianter av utbredte grunnformer for figurer, for eksempel en nedvendt vinkel lagt på to oppvendte vinkler, et halvt marekors og et rutenett av loddrette og vannrette staver.

Blant varianter og sammenføyde bumerkefigurer er det bl.a. et ”halvt timeglass” med den ene vannrette streken fjernet og med små haker satt ytterst der den fjernede streken var. Denne figuren er utbredt i Norge og er blitt kalt for ”førkja”¹⁰. Andre varianter av grunnformer er et kryss dannet av fire staver (”dobbelkryss”), og et kryss som består av to skrå haker. Noen bumerker har haker på tre eller flere av stavene i et kryss eller et kors, og da blir det et hakekors. I de norske

bumerkene ses hakekorset variert med haker i flere retninger. Dessuten forekommer hakekorset skråstilt, halvert og med på toppen en tilleggsfigur som er lik en T.

Kan bumerkene fortelle noe om slektskap mellom personer? Ja, fra andre samlinger av bumerker, vet vi at det forekommer¹¹. Far og sønn i flere generasjoner, brødre og andre slektninger kan ses å ha brukt bumerker som ligner på hverandre. Da er grunntrekene like, men figurene er blitt variert etter de metodene som er nevnt ovenfor. På tilsvarende måte kan bumerker ligne hverandre for skiftende eiere av en gård eller for folk i samme distrikt. Vi kjenner imidlertid ikke til at dette er blitt gjort konsekvent og systematisk. Både likhet og ulikhet må derfor bli undersøkt og vurdert nærmere, før et

slektskap eller et annet fellesskap blir konstatert..

Det er verdifullt at seglene på enevoldsregjeringsakten blir utgitt. Materialet er stort og det er et kjærkomment tilskudd til de norske bondeseglene som allerede er utgitt, bl.a. de mange som er gjengitt i Anders Bjønnes (red.) m.fl.: Segltegninger fra hyllingene i Norge 1591 og 1610 (2010), L. Strømme: Bumerke frå Sunnmøre (1943) og H. J. Huitfeldt-Kaas: Norske Sigiller fra Middelalderen (1899-1950).

Sluttnoter

1 Bl.a. Kristian 4's Norske Lov av 1604 artikkel 1-3 om lagrettemenns behandling av sine ”Indseigel”, og Jørgen Lykke m.fl. resess av 1568 om at lagrettemenn skal ”forvare sit Indsegl, og (ikke) besegler annerledes dermed end Ret er.

2 Se Tønnesen, note 17

3 Fredrik B. Wallem: En indledning til studiet af de nordiske bomærker, Årbok 1902 for Foreningen til Norske Fortidsminners Bevaring (1903) side 70-77 og H. J. Huitfeldt-Kaas, O. Kolsrud med flere: Norske Sigiller fra Middelalderen, Kristiania (1899-1950) bl.a. nr 83 og 692

4 En del tilfelle av bumerkelignende figurer i våpenskjold fra bonders segl, er med i Hans Krag: Norsk heraldisk mønstring

fra Frederik IV's regjeringstid 1699-1730, Bind II Bønder, (1942 – 1955)

5 For eksempel en kiste fra 1789 (1703 ?) påmalt skjold med initialer, og en fra 1740 med monogrammer i kronede skjold, Norsk Folkemuseums samlinger gjenstandene NF.1901-0211 og NF.1895-1322. Videre er det bumerker på 124 gjenstander i norske offentlige museer ved søk på www.digitaltmuseum.no En brodet svensk duk fra 1677 har både våpenskjold og bumerke i skjold, Norsk Folkemuseums samlinger gjenstand NF.07594-002.

6 Jan Raneke (red.): Nordisk heraldisk terminolog (1987), har de heraldiske navnene på figurene

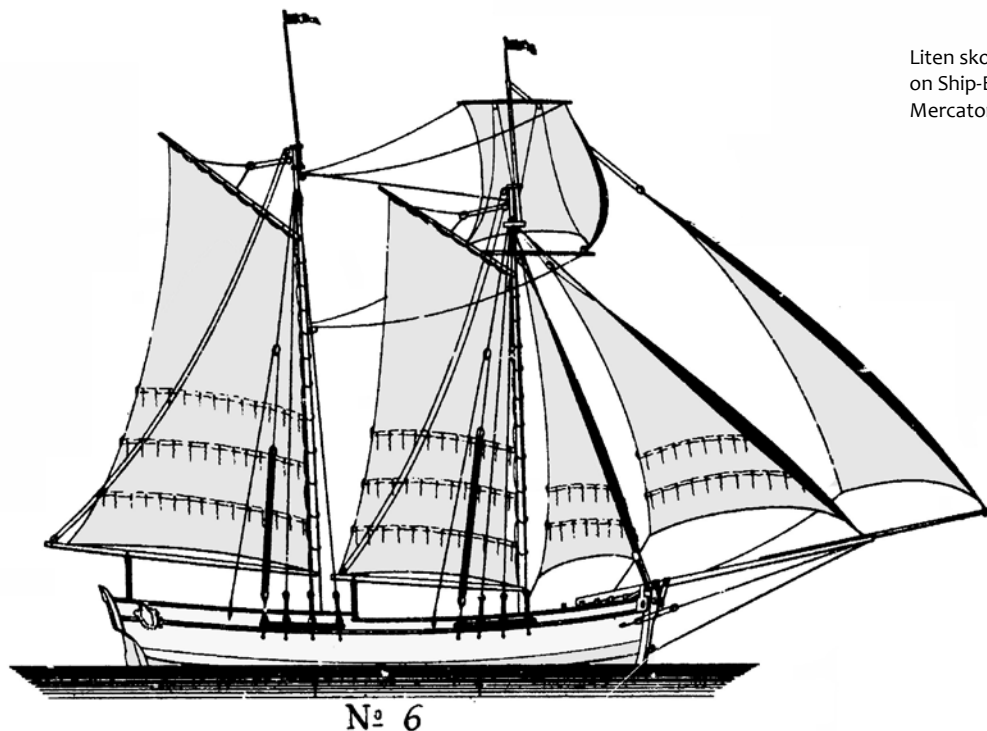
7 Våpenfigurer for eksempel i Raneke (1987) og i Ottfried Neubecker: Heraldik. Kilder, brug, betydning (1979) oversatt og bearbejdet for Skandinavia av Nils G. Bartholdy

8 Wallem (1903) side 89

9 Wallem (1903) side 95-96

10 K. og Jon Haukanes: Segl og bumerke frå Hardanger (1944) side 19

11 L. Strømme: Bumerke frå Sunnmøre (1943) bl.a. s 135 nr 148-151 og Haukanes (1944) side 29-35 med eksempler

Liten skonnert, 1768. Kilde: A Treatise on Ship-Building (Architectura Navalis Mercatoria). 1768. wikipedia.com

Norsk skip på grunn

AV AINA JOHNSEN RØNNING

4. desember 1860 gikk et norsk skip på grunn. Hele mannskapet døde, og flere fikk skrevet sin siste hilsen i loggboka i sin siste time.

Det var The Inverness Courier som meldte dette 3. januar 1861, og det er Ingvild Begg som har tipset oss om denne mer enn 150 år gamle hendelsen. Hun lette etter slekt i skotske kilder, og mener at avisutklippet kan ha interesse for andre slektsforskere som forgyeves har lett etter sine forfedre.

Avisen forteller at Lloyds Insurance mottok en brev, som inkluderte et avrevet ark med norsk skrift på «hastly taken fra a ship's log-book». Forfatteren av brevet, John Budge, fortalte at han hadde funnet det avrevne arket i en flaskepost som kom flytende i Barth Head. Budge fant ingen i Pentland Firth som kunne oversette arket, og derfor sendte han

det til Lloyd's. Lloyd's ga det til den svenske konsulen, som oversatte følgende: «Den norske skonnerten Ambion, fra Christiania, sank den 4. desember, rett ved Brekaress. Mannskapet, bestående av kaptein Franz Holst, Robert Boekman «who in the hour of death invokes the forgiveness of his aunt and uncles, and that they will pay my debts at Christiania, about twenty specie dollars, which my cousin, A. Boekman, knows.»

Arket forteller også at Lars Dahls sa farvel til kona, og at resten av mannskapet sender hilsminger (remembrances) til alle. Franz Holst sender en særlig hilsen til Ludwig Host og hans kone som bor i Sandefjord. «In a like manner, Ellen Han(sen), an eternal farewell until we meet in another world. Likewise my father, mother, brother; greeting. From their obedient son», skriver loggforfatter Franz Holst.

Flere bruker loggen til et siste far-

vel. Eby Robert hilser til «Thea Jorgensen, of the house of Frisch, I hope to see in another world: Farvel Thea, gjør det bedre i livet enn hva jeg har gjort», var Eby Roberts siste ord.

Ikke alle har ektefeller å hilse til i sin siste time. «Kjære Frederick Holst; farvel og tenk på Gud mens du lever. Din fetter Rasch. «We have just commended ourselves into God's hands. I hope He will forgive our manifold sins.»

Avisen melder om at loggbokarket bærer preg av at det er skrevet i hastverk. Albion forlot Portsmouth for å dra til Christiania 4. november 1860, og er ikke blitt hørt fra siden, melder avisa. «There appears to be little doubt that the vessel met with the boisterous weather which prevailed in the interim after her sailing and the 4th December, and was driven off the coast of Brekaress, where she foundered, slik loggbokarket forteller, konkluderer avisen.

Brev fra en nybegynner

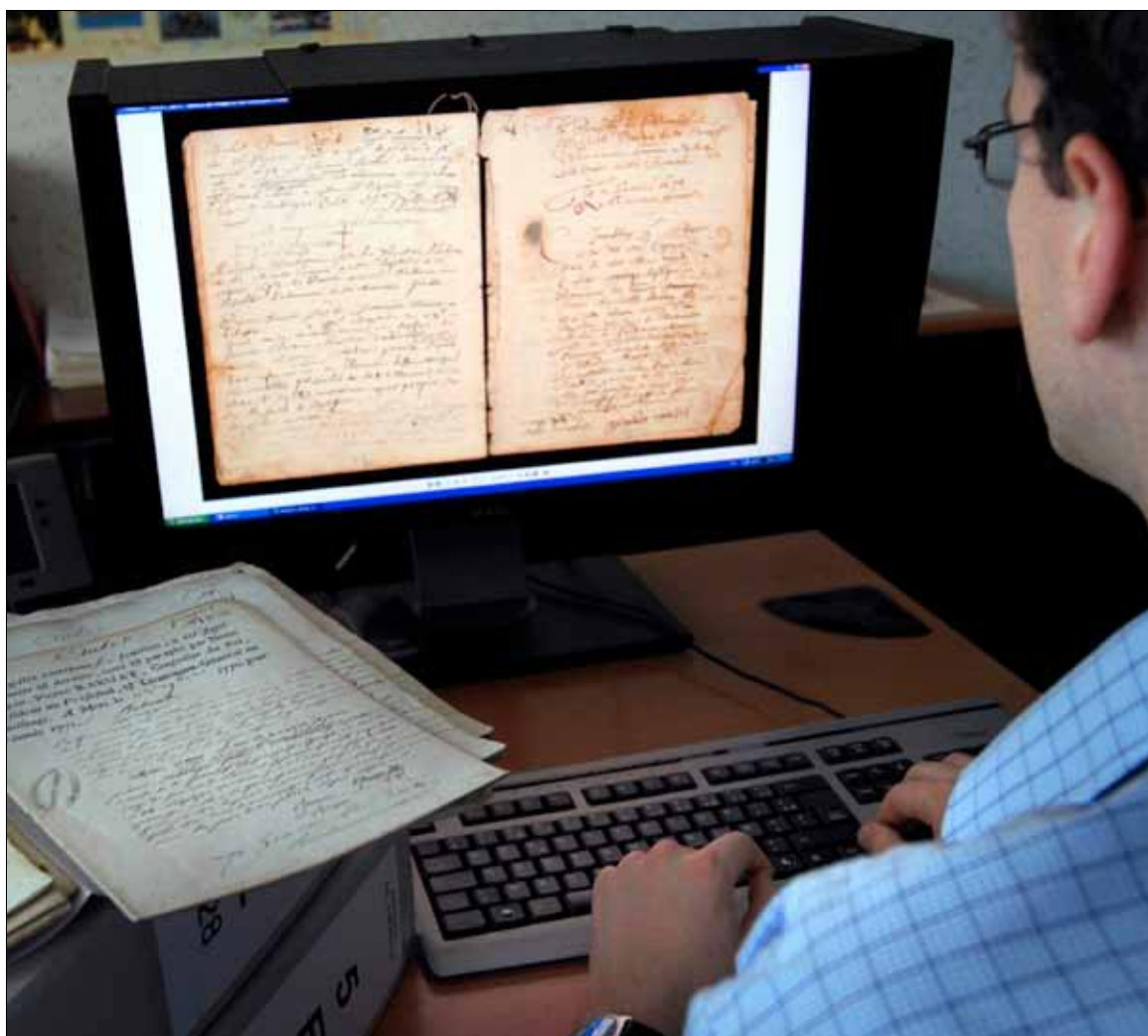
AV LIV OFSDAL OG AINA JOHNSEN RØNNING

DIS-Norge har fått over tusen nye medlemmer det siste året. Mange ser på TV-programmer som «Hvem tror du at du er», og ønsker å finne mer ut om egen slekt. Det er ikke alltid så enkelt å komme godt i gang som slektsforsker. Anne-Lise Teigen skriver at hun er nybegynner som slektsforsker og nytt medlem hos DIS-Norge. Hun har samlet endel informasjon fra eldre slektsmedlemmer som hun gjerne vil kontrollere og sette i system, og ber om råd.

– Jeg hadde tenkt å bruke Geni fordi jeg fikk dette anbefalt av en slektning, men så leser jeg at der er mye feilinformasjon på det nettstedet. Jeg ville gjerne

hatt et system som bare jeg kunne fylle inn og hente ut data fra så kunne jeg ha plukket opplysninger fra andre steder og brukt når jeg hadde kontrollert. Jeg lurer derfor på om det er mulig for dere "veteraner" å anbefale et "tre" som er "bare mitt"? og i tilfelle hvor kan man kjøpe dette. På nett finnes det jo utallige tilbud og det er umulig å finne ut hva som er seriøse programmer, spør Teigen.

– Gå for et lokalt program og last opp det du ønsker å publisere på nett. Programvare kan du lese om på DIS-Norges programside her: <http://www.disnorge.no/cms/programmene>. Unngå de som

Illustrasjonsfoto fra colorbox.com

er markert med rødt. Klikk deg inn på programmet du ønsker å kjøpe så ser du mer informasjon der. Slektsbasen kan lastes opp på nett via løsninger som TNG (The Next Generation) <http://lythgoes.net/genealogy/software.php> eller PHPGedView som du kan lese om her: http://wiki.phpgedview.net/en/index.php/Main_Page, svarer Liv Ofsdal.

– Finnes det noen steder en grei oversikt over steder man kan lete og kontrollere opplysninger? Jeg kjenner til kirkebøkene og stort sett bare det men nå som jeg vil gjøre dette til en litt mer seriøs hobby skulle jeg gjerne ha hatt en liste som gjorde det kjekt å finne frem sånn i begynnelsen, spør Teigen.

– Kirkebøkene og skiftene er det beste og mest riktige vi har og regnes som en god primærkilde. Ellers kan man bruke FamilySearch, DIStreff, Bygdebøker, Slektsbøker og Slechtsider på nettet til hjelp – for deretter å lete fram det man finner i kirkebøker, svarer Ofsdal.

– Er det noen steder på nettet man kan finne nålevende slektninger fra grener kanskje 2 - 3 generasjoner bakover? Dette fordi jeg har funnet ut at søskenflokket til min bestefar ble delt og jeg vet ikke hvor jeg skal følge den delen som jeg ikke visste om tidligere, spør Teigen.

– Å finne nålevende slekt på nett for å følge de bakover er ikke enkelt. Den siste landsdekkende folketellingen er fra 1910, men det kan finnes senere tellinger på arkivene. Oslo Byarkiv har kommunale tellinger som det er 60 års sperrefrist på, mens det er 100 år på de landsdekkende.

De skannede kirkebøkene på nett har følgende sperrefrister:

- Fødte og døpte t.o.m. 1929
- Konfirmerte t.o.m. 1934
- Viede, trolovede og lysninger - ingen begrensning
- Viede (borgerlig) t.o.m. 1950
- Døde, begravede og dødfødte t.o.m. 1930
- Inn- og utflyttede - ingen begrensning

– Kan dere utarbeide en liste over steder man kan lete og sende denne til nye medlemmer. Det er sik-

kert ikke bare jeg som føler at man "stanger hodet i veggene" når man skal lete i offentlige organers skriv. Bare å finne navnene på de forskjellige sidene er vanskelig og kan ta motet fra nybegynnere, spør Teigen.

– I GenRess kan kilder søkes opp geografisk, da får man tips om hva som finnes for ulike områder.

<http://www.disnorge.no/genress/>

Står du fast har DIS-Norge et etterlysningsforum inndelt geografisk; Slechtsforum <http://www.disnorge.no/slechtsforum/>

Du kan også få hjelp til metodikk, tyding og andre slechtsfaglige spørsmål der.

Her er en enkel liste over hvor man kan begynne:

10 tips for nybegynnere: <http://www.disnorge.no/cms/ti-tips-slechtsforskning-pa-internett>

Familysearch : <https://familysearch.org/search> - mormonernes database. Veldig fint sted å starte fordi man ofte finner datoer og hvem som er i slekt.

Digitalarkivet: <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Digitalarkivet> – gull verdt. Her finner du mange ulike kilder og kan søke på tvers. Folketellingene er viktigst, fordi du her kan se hvor folk bodde, hvem de bodde sammen med og hva de drev med.

Kirkebøkene: http://www.arkivverket.no/URN:kb_read – her finner du prestens innskrivning i manntallet. For å søke her må du vite hvilket kirkesogn og når dåpen/giftemålet/begravelsen var. Så er det bare å bla...

Gravminnene: <http://www.disnorge.no/gravminner/vis.php?mode=x> – her kan du søke i kirkegårdene, finne forfedrenes graver, hvem de ble begravet sammen med, hva som står på gravsteinen og eventuelt bilde av den.

OBS: Husk å hele tiden legg inn kildehenvisning. Du finner faste lenker i kirkebøkene (velg Permanent sidelenke ved å velge «billedinformasjon : øverst» i det midterste valget oppe på siden) I folketellingene er URL'en alltid fast. I Gravminnene må du notere ned ID-nummeret, fordi URL'en ikke er fast. I familysearch er URL'ene faste.

En indeksters bekjennelse

AV FRANK THOMASSEN

I april måned i 2009 tok jeg mot til meg, etter mange og lange tenkepauser med innlagte kaffekrus. Forut hadde det vært noen e-postutvekslinger mellom min bedre halvdel og DIS-Norge i Oslo hvor hun var medlem grunnet slektsforskning. Nå var spørsmålet Folketelling FT 1875 som skulle gjøres forståelig for vanlige folk gjennom digitalisering (som vil si å omgjøre en bokstav til elektroniske impulser for å si det enkelt) Hvordan sto det til med gotisk skrift i den? Var det tilrådelig å snuse på lokkematen? Beroligende ord fra hovedstaden ga et gryende håp, det var heller ikke beregnet å skulle ta lang tid, det dreide seg om noen la måneder hvis alle trådte til! Min personlige datasentral (les hodet) er fremdeles under utvikling (du verden så sakte den går), men jeg fikk fra DIS-Norge skrevet ut en norsk manual og med Møre og Romsdals maja7@'s e-post begynte hjernen å forberede seg til et mentalt kick. Vel, registreringen hos FamilySearch greide jeg å fomme meg gjennom, valgte brukernavn og passord, men likevel, de første nedlastinger og registreringer gikk ikke helt «etter boka». Det ble mye «æsj» og noen frimodige ytringer. Den bedre halvdelen i bakgrunnen ble overdyngnet med spørsmål som «ække detta en liten err da?» eller utbrudd som «detta må da være et utslag av sanktveitsdans!». Andre

grep som gikk mer på programforståelse var lettere å takle, enten en telefon eller en e-post til «maja7@». En stor takk til «maja7@» (Marianne Sulesund) for sin tålmodighet med min uvitenhet.

Hadde jeg tatt meg vann over hodet med å innlate meg på samarbeide med de der borte i Utah? Til å begynne med funket det, men så ble det meddelt at det skulle bli en oppgradering av programmet. Uerfaren og uvitende som jeg var kostet det meg mange av mine små grå å komme ajour igjen. Det gikk noen e-poster over til Utah ved hjelp av ordbøker, om at jeg ikke fikk brukt brukernavnet mitt. Mange forsøk skaffet meg 5-6 forskjellige konti. Senere ble det forandring igjen. Det var like før jeg kastet inn håndkledet da jeg fikk melding om at mine konti kunne de slå sammen og overføre antall navn og poeng til en ny konto. Jeg holdt pusten i spenning, men dette gikk greit og jeg kunne puste både ut og inn igjen. Det startet i september 2006, prosjektet «all Verden skal innskrives i manntall». Denne gang var det Vår Herres representanter i Utah, som i samarbeidet med en mengde «DIS»-er verden rundt, bestemte dette, og etter laaaang tids grubling hadde fått sydd sammen et dataprogram for digitalisering (hva i all verden hva var det dette betød igjen?) slik at du og jeg og alle vi andre kunne nyttiggjøre oss dette fruktfatet av opplysninger. Tror nok Riksarkivet også smiler i skjegget av mulighetene til å fravriste noen av hyllemeterne sine hemmeligheter.

Men hvorfor har det tatt så lang tid med å få FT 1875 opp å stå? Nå skulle i alle fall verdens mest tålmodige etterforskere få mer kunnskaper å slukke tørsten med, tenk å få grave ennå dypere i slektbunken. Det ble nok lastet ned programmer over det ganske land, av nysgjerrige horder utstyrt med mus og musematte, men de fleste av «forskerne» sitter muligens på gjerdet i påvente av synlige resultater. De kjenner kanskje ikke til disse intrikate skjemaene som ble brukt av tellerne land og strand rundt. En «Folketælling som den, der i de første Dage av 1876 vil finde Sted i alle Norges Bygder og Byer samt ombord paa de norske Skibe ----» som det står skrevet. «Første fullstendige folketelling i Norge fant sted 1769. De neste i 1801 og 1815 og senere regelmessig hvert 10. år fram til 1875. Fra 1890 har de norske folketellinger vært holdt i år som ender på 0, unntatt 1940 da den planlagte folketelling ble utsatt til 1946 p.g.a. krigen» (Store norske).

Da jeg i 2009 kastet meg ut i indekssdammen med et skikkelig mageplask ante jeg ikke hva slags interesse som skulle konkurrere med min egen etterforskning. Den har praktisk talt stått på stedet hvil et par år. Etter at jeg ble alene for et par år siden har det vært lite fult i etterforskeren, men jeg har byttet bolig, plugget inn internett igjen og kjemper videre mot batchene. Til slutt, når eller hvis prosjektet tar slutt, er det vel også i egen og alle DIS-entusiastens interesse å kunne bla' opp tilgjengelige opplysninger. Etter mageplasket fant jeg meg svøm-

mende rundt i Østfold. Man velger ikke distrikt, man får det hele fra oven og min gave var Rakkestad til å begynne med. Jeg «uffet» meg gjennom, og batchene haglet ned. Jeg brukte små fylkeskart fra digitalarkivet og merket av «Præstegjeld» etter beste evne. Det ble interessant etterhvert å se min vandring. Bodde det virkelig SÅ mange mennesker der nede på den tiden? I følge «Store norske» bodde det ca-1800 000 her i landet i 1875, en vekst på ca. 920 000 siden 1801! Da kan dere se hvor få mennesker det er å søke blant dem som kanskje er litt vriene å finne før 1875. Sett igang!

Det ble en intens innsats å komme gjennom Østfold og opp mot Akershus og Kristiania. Før det hilste jeg på innbyggerne i bl.a. Eidsberg, Askim, Spydeberg og Aas for å nevne noen. På disse kanter var der også betraktelige «grenseoverskridelser» fra svensk side, men nå i fredelige hensikter. Enten hele svenske familier eller svensker av begge kjønn. Tross tidligere strider hadde de vel neppe vært fiender disse grenseboerne. I registreringene 1875 var fødestedet til de fleste av familieoverhodene med svensk bakgrunn født i et socken. Endelig kommet til Aker, et gammelt herred i Akershus og innlemmet i Oslo 1948, begynte jeg å føle meg som en sirkushest som lukter sagmugg. Her begynte nostalgiske følelser å rykke i hjerterøttene. Som innfødt i Oslo har jeg vel vært rundt i Akershus mang en gang. Norge forøvrig er gjennom flere års sommerturer trålet opp og ned så indekseringen fører meg stadig til

«gamle» tomter. En liten opplevelse bare det selv om mange geografiske navn er forandret. Tilbake til skjemaet for «Tællingen» så begynner det med rubrikk: «Husholdningen: Her skrives et Ettall for hver særskilt Husholdning»----og et ettall for hver enslig person. Legg merke til at den enslige som spiser middag ved familiens bord ikke regnes som enslig. Indeks-rekkefølgen er gjerne slik at man starter med familiens overhode i rubrikk 3. «Personernes Navne. Alle de, der den 31te Decbr. havde Naneophold i Huset, Tilreisende derunder indbefattede» . (Rubrikk 2 er ferdig nummerert fra 1 til 20 navnelinjer).

I de fleste tilfeller noteres det fornavn og etternavn på den som har nøkkelen til brødboksen, med et ettall foran. Under kommer eventuell ektefelle, så en barneflokk på 5-6 stykker, tjenestefolk (hvis familien har råd), losjerende o.s.v. Lenger nede på listen kommer de som ikke er til stede under tellingen. De blir merket med et kryss som sees på utskriften eller på skjermen. Det var tydeligvis opp til hver enkelt av tellerne å oversette navnene fra uttale til ortografi. Ofte kan man begynne å taste feil, det var ikke uvanlig den gang å døpe pikebarn for Helge Tore/Thore. Hvis ikke etternavnet slutter på ---datter blir det å slette tegnet i rubrikken for kjønn. Jeg har innsigelser mot at man slavisk skal skrive som det står når det dreier seg om datter. Det er jo bare tilfeldig at telleren skriver -d., ---dt., ---dtr., dr. eller datter. Alle indeksere vet at det dreier seg om en datter og kunne skrive det fullt ut, så ville det se mer ordentlig og ryddig ut på utskrifter. Tenk over det.

Ikke alle tilstedeværende bor

i huset fast, det er jo nyttårsaften og sammenkomster, ball og andre lystigheter, så myndighetene lager en rubrikk nr. 4: «Sædvanligt Bosted» o.s.v. Da vet man hvor de kommer fra. I rubrikk 5 ser man kanskje en mulighet til å gripe inn i en delikat situasjon, «Havde nogen af Beboerne sin Bolig (Natteophold) i en særskilt fra Hovedbygningen adskilt Side-eller Udhusbygning? og da i hvilke?» Ja, man kan jo spørre. Skal det være så skal det være. Du verden for bosteder, det blir å velge mellom bl.a. «Drengestuen», «Fjøset», «Stabburet» og «Bryggerhuset». I min barndom var det vaskekjelleren som ble kalt bryggerhus. I gamle dager var det jo pålagt bondene å brygge øl om jeg ikke husker feil. Det er kanskje ikke vesentlig hvor man overnatter. Selv har jeg sovnet på stabbur, sammen med spekeskinkene. I skrivende stund som det så kjekt heter, har det kommet melding fra FamilySearch om at jeg, blant mange andre «er historie». Det første målet er nådd, det er indeksert og gjennomgått en milliard plater-1.000 000 000-fra september 2006. Vi har vært 114720 frivillige gjennom 2013. Hvor mange er det fra Norge? Håper de kommer til syne i bladet.

Tilbake til virkeligheten. Til vanlig måtte tjenestefolkene tilbringe nettene sammen i låven og liknende plasser hvor det var sovemuligheter. Jenter og gutter om hverandre – i fjøskammerset som det kaltes – var det ofte to senger, en for tjenestejenta, en for fjøsgutten»*.

Rubrikk 6 som bare skal fylles med et ettall i riktig felt, på den tiden var det kun to kjønn, offentlig. I rubrikk 7: «Hvad Enhver er i Familien..». Det

blir gjerne en «Husfader» eller en «Husmoder». Videre nedover kommer jo også her ektefelle, som oftest blir det «Kone» og så følger avkommet. Selv om det fantes egne barn ser man også «Pleiebarn», «Stedbarn», «Fosterbarn» o.s.v. Ikke sjelden er mannens eller konens foreldre med i familien. Heller ikke sjeldent forekommer «Lægdslem», «Føderaadsmænd» eller ditto kone. Særlig østpå synes det å være en god del «Inderst», eller i dagens språkdrakt: «En innerst var en eiendomsløs landarbeider og bodde i noen ledige kammers på en annen manns gård -til gjengjeld bidro han med arbeidshjelp, særlig i onnetiden»*. Tjenestefolket ble kalt for «tyende». For å være på den sikre siden står det også «Tjenestetyende». Raskt til rubrikk 8: «For Personer over 15 Aar: Om ugift, gift ... » o.s.v.). 9. rubrikk gjelder 6g «For Personer 15 Aar og derover», en viktig rubrikk: «Livsstilling (Næringsvei) eller af hvem forsørget». Her er mye forskjellig å lese. Det som har gått igjen er «Gaardbruger Selveier» og «Husmand med (eller uden) Jord». Men her finnes også smeder, snedkere, møllere, tømmerhuggere og, etter hvor i landet man befinner seg, matroser og kapteiner. Det varierer svært fra prestegjeld til prestegjeld. For fraværende personer noteres nederst i rubrikken «Kjendt eller formodet Opholdssted», f.eks. «Paa Søen. Til Australien».

Du kan lese mellom linjene og anta mye om personene i skjemaet, her vandrer tankene rundt mange skjebner. Her står jo ingen ting om hvor stor gården eller plassen er. Vanligvis var det vel en enetasjes bygning m/ bislag, med stue, kanskje et soverom

og kjøkken. Muligens plass til en hems. Forhåpentligvis ikke jordgulv. Etterhvert som man ordner ut med persongalleriet står det fram enkelte av dem som du nesten får et forhold til, men siden det ikke tar lange tiden med hver familie går tankebildene ganske hurtig. Du ser for deg barneflokkene ikledd nedarvede plagg, uten sko på sommeren, i skjevgrått støvler om vinteren, med snøklumper hengende i grove strømper. Den sikkert hardtarbeidende kona på gården så vel kanskje for seg en annen tilværelse enn å gå gravid store deler av livet. Merkelig dette med å sette til verden flere barn for å ha hjelp til gårdsarbeide når det samtidig blir flere munner å mette. Det må jo ende i en vond sirkel. Ikke rart emigreringen tiltok utover 1850-tallet. Denne rubrikk 9 gir mange opplysninger som er tankevekkende, f.eks.: «Understøttes helt af Fattigvæsenet», «Ernærer sig ved at Strikke og Bage». Enkelte barn har vært «udleiet» av et eller annet vesen. Men likevel. Indeksering er spennende bare man husker på å ikke bli sittende stille for lenge av gangen, det vil kjennes. Da jeg kom til batchene for «Christiania Forstæder» slo pulsen litt raskere. Strømsveien, Lang-Gade, Dæleneng Gade og flere som nå også ligger i selve Oslo. Nå kom jeg rett i smørøyet. Det må jo være litt av en indekserers uuttalte drøm å taste seg til hjembygden. Jeg kom ikke til «mine» gater men så noen kjentfolk likevel. Da jeg i juli måned 2011 holt på med Østre Slidre kom melding fra FS iflg. «Certificate of Accomplishment» «in grateful appreciation and recognition of 1000 batches indexed». Dette var totalt uventet og ga en ekstra spore til fortsatt å se på dette som en givende

frivillig hobby, for å si det sånn. Neste mål må vel bli å hale i land 2000, men i mellomtiden skal jo også egen slekt opp i dagens lys, forhåpentlig.

Litt fram og tilbake blir dette, men eventuelle uvitende, i beste mening, tas med til rubrikk 10 som er avgjørende for mange, «Fødselsaar». Jeg er nå i Thelemarken Amt og registrerer mange som er født på slutten av 1700-tallet, fra 1784 ca. og fremdeles ser ut til å være ganske aktive. Harde nøtter å knekke disse i Telemark. Fødestedene har bestandig hatt stor interesse blant forskerne, stedene ble skrevet i rubrikk 11. «Byens, Sognets og Præstegjeldets Navn» heter det her, og det var visst ikke «Tællerne» alltid enige om. Som regel lar navnet seg løse, og er det vanskelig så husk at du har en kollega som leser samme batch, sammen sender dere inn løsningen til arbitratoren som sitter på gätens løsning. Om han eller hun har tilgang til flere opplysninger vet jeg ikke. Rubrikk 12 skal bare vite «Hvilken Stats Undersaat» og «Troesbekjendelse» i neste rubrikk gir en hærskare av muligheter. Som oftest Statskirke, oftest stående tom. Nest siste, 14., den er vel den mest nærgående og ikke hyggelig å lese, «Om Sindssvag? (herunder Vanvittige, Tungsindige, Idioter, Tullinger, Sinker o.desl). Døvstum? Blind? (Som Blind anføres den, der ikke har Gangsyn). Siste rubrikk spør om sindssvak-og dövstumhet «indtraadte før eller efter fyldte 4de Aar». I en ekstra rubrikk er satt opp regler for utfylling av rubrikk 9. Tro ikke at du er helt ferdig ennå, for trykker du «enter» kommer et «Schema B»-«Folketælling for Kongeriget Norge den 31te December 1875». Utstyrt med Norges riksvåpen,

vilket Præstegjeld det dreier seg om, Tællingskrets og Listenummer. Utfyllingen starter med «Kreaturhold den 31te Dec. 1875» som viser hvor mange hester over og under 3 år, okser o.l., kuer og kalver, får og lam, geiter og kid, svin og griser, reinsdyr og kalver. Så skal man gjøre rede for hva som dyrkes: «Udsæd i Aaret 1875» og her kommer på løpende bånd alle kornslag, i tønner. Så fylles det ut med tellingskrets, listenummer, eiendomsnummer og bostedsnavn og ev. under hvem jorden ligger. Så blir du bedt om å sjekke det du har tastet inn og da bør du være sikker, du har ikke nubbesjans til å ro deg tilbake på avslappet vis. Jeg håper at all denne skrivingen ikke har hensatt noen i dyp søvn men har gitt et innblikk i indekserens verden og samtidig vist spørsmålene bak svarene dere får presentert i lister eller på skjerm. Og (man skal helst ikke begynne en setning slik) kan få noen engasjerte til å ta opp hansken og slutføre indekseringen så den kan presenteres for allmuen snarest.

*Kilde: «Farvel Norge» -S. Mørkhagen

Livets høst for det fysiske arkivet.

Slekts- forskning 2063

AV SENIORRÅDGIVER TORD BRULAND, EKOR

Om femti år er allting glemt, heter det. Vil dokumenter som verken skannes, stemples eller signeres med penn være troverdige som arkivkilder i 2063?

Hvis vi forsøker å se inn i fremtiden er det ikke sikkert at fremtidens arkivbrukere vil ha forskningsmessig nytte av dokumentene som ble produsert fullelektronisk anno 2013. Historiene fra vår egen tid kan gå tapt i tekniken.

Arkivkvalitet og kildekritikk

Gode, autentiske arkivkilder skal fremstå som sannhetsvitner fra fortiden. Som kildegranskere er vi mest opptatt av å nyttiggjøre oss dokumentenes innhold, men som arkivbrukere må vi også ta stilling til om arkivdokumentets opprinnelse

og senere utvikling kan spores og etterprøves. Vi bør kunne kontrollere at kildematerialet faktisk er ekte vare. Problemstillinger rundt arkivfaglige kvalitetskrav har sammenheng med historiefagets kildekritikk. Arkivaren må sørge for at kildene beholder sin troverdighet over tid for at de skal beholde verdien som bevis- og forskningsobjekter senere. I 2013 er dette lettere sagt enn gjort, dessverre.

Arkivfagets idealer

De gamle grekerne var opptatt av arkiver, men det ville være naivt å tro at de som faktisk plasserte og forvaltet leirtavlene i tempelets reoler hadde nevneverdig innflytelse. Historisk har arkivaren i dagligarkivet opptrådt som en lojal, pertentlig og nesten usynlig yrkesutøver i en allerede grå masse av byråkrater. Depotarkivaren har på sin side blitt omtalt som historiens

håndlanger, en grå eminense som stillferdig bidro til at historiene ble skrevet.

Selv om mange av prinsippene går lenger tilbake, sier man gjerne at moderne arkivvitenskap ble født i Nederland mot slutten av 1800-tallet. Allerede da poengterte arkivteoretikerne viktigheten av å ta hensyn til konteksten når arkivkildenes integritet skulle vurderes. Innsatsen for bevaring av kontekst bidro til at Theodore R. Schellenberg i 1956 omtalte arkivarene som sannhetens voktere. Har arkivfagets idealer rimelige vilkår i dagens arkivdanning?

Den norske arkivplikten

Den offentlige arkivplikten i Norge kan spores tilbake til høymiddelalderen, men det var først i 1999 at offentlige organers dokumentasjonsplikt ble regulert i en egen arkivlov.

011100100 01100101 01110101 01110100 01101011 011
01110011 01100101 01101110 01101001 01101111 011
01110010 00100000 01010100 01101111 01110010 011
01100100 00101100 00100000 01000101 01001011 0100
01101101 00100000 01100110 01100101 01101101 0111
00100000 01100001 01101100 01101100 01110100 0110
01110100 00101100 00100000 01101000 01100101 0111
00100000 01001000 01110110 01101001 01110100 0111
11111000 01101011 01110100 01110100 01110100 0111

Ikrafttreddelsen av arkivlova rett før tusenårsskiftet sammenfalt for øvrig i tid med en viktig oppdatering av Riksarkivarens arkivstandard. Den nye standarden, kjent som NOARK 4, dannet grunnlaget for fullelektronisk dokumenthåndtering. I teorien har det offentlige Norge altså hatt anledning til å arbeide fullelektronisk og papirløst i mer enn 10 år.

Historisk har vi tallrike eksempler på at de offentlige organenes arkivplikt har blitt neglisjert. Det er godt kjent at mange papirarkiver har gått tapt som følge av vandalisme, sabotasje, kommunesammenslåing, brann eller råde. Samtidig vet vi at mange arkivverdige dokumenter aldri ble arkivert. For slektsforskere er dette kjent materie.

Det er imidlertid minst like store utfordringer knyttet til arkivfangst og langtidsbevaring i det nyere, elektroniske paradigmet. I arkivdanningen utgjør dagens massive og, fra et brukerperspektiv, urimelige tekniske løsninger for dokumentproduksjon en alvorlig trussel mot offentlig arkivdanning. Det er også uheldig at enkelte arkivbrukere får bredere endringsfullmakter enn jobben deres krever på grunn av tungroddede systemer for tilgangsstyring. På bevarings-siden finnes det eksempler på tapt arkivkvalitet på grunnlag av mislykkede konverteringsprosjekter. En beklagelig praksis med tekniske snarveier kan føre til at enkelte arkivskapere ofrer sine kulturelle forpliktelser.

Flere av usikkerhetsmomentene innen elektronisk arkivdanning i

dag kan knyttes til en påstand om at tekniske og forretningsmessige hensyn har veid uforholdsmessig tungt i forhold til arkivfaglige, praktiske, organisatoriske og juridiske hensyn de siste årene. Mangelen på helhetstenkning i dag er dårlige nyheter for morgendagens arkivbrukere.

Fullelektronisk arkivdanning

Som nevnt er dagens arkivdanning fullelektronisk. Den moderne verdens arkivdokumenter kan verken stemples, forsegles, vannmerkes, signeres med penn, låses ned i en skuff eller settes i en perm. Dokumentene kan heller ikke brennes eller krølles sammen til en papirball. De kan heller ikke skannes. For de finnes jo ikke i den fysiske verden! Dagligarkivene er i dag prisgitt teknologien.

Innen elektronisk arkivdanning er det informasjonen som omkranser teksten, de såkalte metadataene, som skal sørge for at dokumentets opphav og dets eksistens frem til i dag kan kontrolleres og verifiseres. Som brukere av elektronisk arkivmateriale bør vi gis anledning til å gå gjennom tilgangslister og endringslogger som kan bidra til å kaste nytt lys over dokumentenes kontekst og historie. Stikkprøver fra de siste årene har vist at de elektroniske arkivdokumentenes opprinnelse og utvikling ikke alltid kan kontrolleres og verifiseres. Hvis det stilles spørsmål ved dokumentets opphav, stiller man samtidig spørsmål ved dokumentets reelle verdi som historisk tidsvitne.

Bekymringsmelding!

På vegne av slektsforskerne som vil sitte på lesesalene i år 2063 sender vi i dag en bekymringsmelding. Vi er bekymret for de elektroniske dokumentenes evne til å dokumentere vår tids hendelser. Vi frykter en flatning av historien, og vi frykter at historier fra vår tid står i fare for å gå tapt som følge av teknisk svikt.

Hva må til for at vi skal kunne ta godt vare på historiene fra vår egen tid? Vi mener det bør stilles strengere krav til kvalitetskontrollen med dagens elektroniske sak- og arkivsystemer, og etterlyser en langt mer offensiv linje fra Riksarkivaren og andre sentrale aktører innen elektronisk arkivdanning.

KILDER

- Ketelaar, E. (1996). Archival Theory and the Dutch Manual. *Archivaria* (41), 31-40.
- Meld. St. nr 7 (2012-2013). Arkiv. Oslo: Kulturdepartementet.
- Page, D. (1983). Whose Handmaid?: The Archivist and the Institutional Historian. *Archivaria* (17), 162-172.
- Stapleton, R. (1983). Jenkinson and Schellenberg: A Comparison. *Archivaria* (17), 75-85.

Slektsforskerskolen del 9

Hvordan søke i svenske kilder?

AV MATS LÖNEGREN

Kirkebøker i Sverige

I Sverige har vi stora möjligheter att släktforska tack vare bevarade och digitaliserade kyrkböcker som lätt är åtkomliga på nätet. Med ett abonnemang för Riksarkivets digitala forskarsal, SVAR (www.svar.ra.se) eller Arkiv Digital (www.arkivdigital.se) kommer man åt i stort sett alla kyrkböcker.

Kyrkböckerna började föras tidigt av kyrkan för att ha kontroll över bland annat tionden och sockenbornas katekeskunskaper. I början av 1600-talet var biskopen i Västerås, Johannes Rudbeckius, den som genom tydlig målsättning och flitigt visiterande bland församlingarna i stiftet, lyckades implementera denna modell som bestod av födelse-, vigsel- och dödlängder samt husförhörlängder. Den senare, husförhörlängden, listade alla boende i hushållet och deras katekeskunskaper.

Krav på läskunnighet 1723

Genom 1686 års kyrkolag, det vill säga dryga 50 år efter det att Johannes Rudbeckius satte modellen i Västerås stift, blev de ovan nämnda kyrkböckerna regel för hela Sverige. Lagen kompletterades allt eftersom. Så kom till exempel kravet år 1723 att föräldrar eller förmyndare skulle se till att barnen lärde sig läsa och från

1765 fick man plikta om man inte infann sig på husförhöret. Under början av 1800-talet när Sverige skulle vaccineras mot smittkoppor noterades detta i husförhörlängden.

1749 etablerades Tabellverket, som var en föregångare till Statistiska Centralbyrån. Sverige är ett av få länder som har sammanhängande uppgifter om sin befolkning så långt tillbaka i tiden. Det blev då husförhörlängderna som försåg Tabellverket med information angående socknens innevånare, vilket i sin tur innebar att högre krav ställdes på korrektheten i husförhörlängderna. Vidare skulle också dödsorsak noteras i dödboken från denna tid. Man får anta att en växelverkan förekom redan mycket tidigt mellan olika typer av personregistreringar, som till exempel militära utskrivningar, mantalslängder och kyrkans längder.

Kyrkböckerna ovärderlig källa till information

Modellen med födelse-, vigsel-, dödslängder, husförhörlängder och i socknen in- och utflyttade, fungerar för att följa större händelser för en person från födelsen till döden och se var personen bodde, vem han/hon gifte sig med, vilka barn han/hon fick och på vilka gårdar och i vilka socknar han/hon bodde. Man kan

också hitta annan information, som till exempel noteringar om personen haft uppdrag som kyrkvärd eller nämndeman eller varit postbonde och alltså en del i postväsendet. Man kan även hitta information om en person är dömd för brott, om han/hon har någon sjukdom eller handikapp. I vissa församlingar är prästen mer meddelssam och man kan då även få personliga omdömen eller noteringar som troligen inte var avsedda för allmän spridning utan mer en notering som prästen gjorde för att själv komma ihåg.

Trots den heltäckande modellen så händer det att man tappar bort personer. Är personen flitig på att flytta mellan olika församlingar så ökar förstås risken att man tappar bort honom eller henne. Sker flytten till en församling där kyrkan har brunnit och därmed kyrkböckerna har man mindre chanser att följa personen.

Som sammanfattning kan man säga att kyrkböckerna är ovärderliga för att skapa sig ett släktträd, både om man vill söka sina egna rötter som om man vill hitta nutida ättlingar till en anfader på 1700-talet.

När väl stammen i släktträdet är klart så börjar många släktforskare att söka sig till andra källor och arkiv för att skaffa mer information och på så sätt skapa sig en fyligare bild av

en person, en trakt eller en släktkrets, eller vad man nu har som huvudfokus i sitt forskande.

Värdefullt då är om det finns personliga lämningar som t ex brev, fotografier eller dagböcker bevarade. Utbyta information med släktingar är givande och kan komplettera eller ge helt ny information om två källor kan föras samman och jämföras.

Spår i många arkiv

Förutom kyrkböcker finns enorma mängder med annat material i olika typer av arkiv. Har man tur har personen man forskar på satt avtryck i ett eller annat av dessa arkiv.

Ett exempel på material som kan hjälpa till att säkra kopplingen mellan individer och kanske även identifiera barn i tidigare äktenskap, är bouppteckningen. En lag om bouppteckningsskyldighet kom 1734 och det är från åren efter detta som man kan hitta bouppteckningar även om det i enstaka fall fanns tidigare än så. Förutom de arvsberättigade kan bouppteckningen även ge värdefull information om vad för saker och inventarier som fanns i hushållet, vilka fastigheter som personen ägde och hur många och vilken typ av djur som fanns på gården.

Ett annat exempel på arkivmaterial är domböckerna. Här kan man hitta

förutom brottmål även tvister om tomtgränser, arvstvister, testamenten eller förmyndare till föräldralösa barn. Domböckerna är ordrika och kan ge en detaljerad inblick i den person man för tillfället har under luppen.

Riksarkivet/SVAR har sökbara register för ”Frigivna straffarbetsfångar” med både fotografi på fången och information om vilket brott som fången är dömd för. Ett annat sökbart register är ”Brevskrivarregister”, där man kan söka både på avsändare och på mottagare. Hittar man ett brev så kan man få det framtaget vid ett besök på Riksarkivet eller få det hemskickat. Ett tredje exempel på ett sökbart register är ”Konseljregistret” där valfritt sökord kan anges för att matchas mot motsvarande ord i ärendemeningen.

Många har säkert emigranter i släkten och kanske finns gamla fotografier eller julhälsningar bevarade från någon okänd släkting som lämnade Sverige för många år sedan. Med alla de som lämnade Sverige under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet finns förstås många ättlingar idag som vill söka sina rötter i Sverige. Genealogiska Föreningens uppdragsforskning får många förfrågningar från dessa ättlingar, framför allt i USA, men även Australien, Nya Zeeland och från våra nordiska grann-

länder, och i flera fall har föreningen identifierat nu levande ättlingar till de som blev kvar i Sverige och bidragit till att återknyta kontakten mellan familjerna.

Tidligere slektsforskerskoler

- Nr 3 2011: Del 1: Hvor i all verden begynner man?
- Nr 4 2011: Del 2: Bruk gravminnene
- Nr 1 2012: Del 3: Foto – hva kan man bruke?
- Nr 2 2012: Del 4: Scanning av bilder – hvordan fjerne Moire-mønstre?
- Nr 3 2012: Del 5: Restaurering av bilder – kommer langt med gratis programvare.
- Nr 1 2013: Del 6: Hvordan slektsforske i Danmark
- Nr 2 2013: Del 7: Hvordan søke i Australia
- Nr 3 2013: Del 8: Slektsblogg – hvilke bilder kan du bruke?

Maleri av Ulstein kloster. I pinsen 1539 herjet og plyndret Christoffer Trondson (Rustung), med 60 mann, Ulstein Kloster. I det samme klosteret levde hans datter Anna sine siste år i en klostercelle.

En ekte Tordenskiold

AV HARALD EKREM

En slekt som har fasinert meg er slekten Rustung. Christoffer Trondson (Rustung) er en kjent person for mange slekt forskere, en «Tordenskiold» for Peter Wessel, men for mange ukjent.

Det er ikke bare Christoffer som er interessant, men også barna hans og deres omgivelser. Engelbrekt Gunnarsson hadde ord på seg om futedreper. Han stod bak drapet på den hensynsløse futen, Lasse Skiold i 1497 i Odalen. En kilde nevner at han ble adlet i sin tid av kong Christian den første, som var konge i Danmark og Norge, 1448-1481. Han bodde på garden Seim 1450/60 da han fikk sønnen Trond. Han var ikke gift med moren, Cecilia Mortensdatter Randa. Og flyktet til Nord- Norge hvor han stiftet familie med Jorun Trondenes og ble far til erkebis-

kop Olav Engelbrektsson.

Ridder Knut Alvson, Norges største godseier, tidligere høvedmann på Akershus og den siste med lederambisjoner erklærte at han var av gammel, ekte norsk kongeslekt. Det foregår det reneste opprør på det indre Østlandet. Han sympatiserer med bøndene og går til krig mot danskene via Sverige. Feltoget begynner i Båhuslen ved hjelp av frustrerte fattigfolk og koordinering av opprør andre steder i landet kan de innta Akershus uten motstand. Blant Knut Alvsons nærmeste rådgivere er Engelbrekt Gunnarson. Knut Alvson blir myrdet i bakhold under fritt leide i 1502 og dermed stanset det eneste norske opprøret mot danskeunionen under hele «firehundreårsnatten». ... Det er fremsatt den hypotese at Engelbrekt Gunnarson og Jorun besøkte Roma sammen med dekanen fra Trondheim og en bror,

som var setesvein i Trondheim, Sakse Gunnarson, som var Olavs farbror. Ola som var kannik i Oslo. Søstersønnen, Gaute Taraldsson ble Olavs kansler etter 1533 og hans nevø Christoffer Trondsson ble hans admiral. Navnet Rustung betyr på gammel-norsk hvalross, slekten benyttet ikke navnet selv, men av andre er det benyttet i omtale. Kanskje det fra begynnelsen har vært et klengenavn.

Trond Engelbrektson (Sigurdson) til Seim er nevnt omkring 1500. Han var gift med Karen Kold til Nessa i Nedstrand. Christoffer Trondson (Rustung) til Seim er slektens mest kjente mann. Han var stor sjøkriger og førte et omtumlet liv. Christoffer ar nevø til den siste erkebiskop i Norge, Olav Engelbregtson, og det første vi hører om ham, er at han fører et av erkebispens krigsskip. Da erkebisen senere kom i feide med Vincents Lunge og hans svigermor, fru Inger til Ostraat, ble Christoffer anfører for en flåte på 300 mann mot ham. I disse turbulente tider ble Austraaat tre ganger plyndret av erkebiskopen folk, første gang i 1529. Vinteren 1531-32 plyndret Christoffer Austraaat for annen gang. På bispens foranledning drepte han Vincents Lunge i Trondhjem i 1536. Dette passet godt for Christoffer om tidligere hadde sverget hevn da Vincent Lunge sendte sin svenske skatteopprekker til Seim og han endte med å slå Christoffers far helseløs. Erkebisen, som var en ledende mann i der norske riksråd, ville etter Fredrik førstes død ikke anerkjenne Christian III som konge og forsøkte å reise nordmennene mot kongen. Han motarbeidet også den inntrengende lutherdom og holdt på at nordmennene skulle styre landet.

Ola Engelbrektson sendte en troppeavdeling for å forsøke å overta Akershus, og en annen med Christoffer som anfører for å ta Bergenhus. Det lyktes imidlertid ikke og Christoffer ble tatt til fange. Men da lensherren over Bergenhus var tatt til fange av erkebisen, ble disse to utvekslet og Christoffer kom løs. Da Christian III var blitt herre i København, måtte erkebisen rømme fra landet. Det var Chris-

toffer som, 1. april 1537, med en liten flåte førte ham til Nederlandene. På vei ut Trondhjemsfjorden plyndret han Austraaat for tredje og siste gang.

Nå begynte Christoffer om kaprer og sjørøver. Han fikk kaperbrev av Phalsgrev Fredrik, og det var meningen han skulle forsøke å befri grevens svigerfar, den fangne konge, Christian II. Med 3 skip kapret han 9 franske skip. Han flyttet senere til Øst Frisland, drev sjørøveri under beskyttelse av grev Enno i Emden. Han røvet i Østersjøen og langs den norske kyst. I pinsen 1539 herjet og plyndret han, med 60 mann, Ulstein Kloster og bispegården i Stavanger. Imidlertid synes han å være blitt lei av sitt urolige liv og søkte i 1542 tilnærmelse til kong Christian III. Det tegnet til krig, og kongen trengte duelige sjøkrigere. Kongen tok ham til nåde, og gjorde ham allerede i 1543 til admiral og nestkommanderende over hele den dansk-norske flåten. Her hadde han kommandoen over 40 skip med en besetning på over 5000 mann. Da det ble fred i 1544, forlenet kongen ham med Ebeltoft Kloster på Sjælland, og senere også med Eskildsø. Han måtte bo i Danmark, for kongen ville ha ham i nærheten av seg. Slektsgården Seim fikk han tilbake av kongen, og som gave fikk han også mange garder i Sunnhordland og Hardanger. Kongen brukte ham senere mot sjørøvere i Østersjøen og til å bekjempe en oppstand på Island i 1551. Han var også med i Syvårskrigen i Østersjøen, og var ute i kongen tjeneste like til 1564, året før han døde. Han er senere beskrevet som «En Tordenskjold for 400 år siden».

Christoffer ble omkring 1536 gift med Karen Knudsdatter (Schanke), datter av dekanus ved domkapitlet i Trondhjem, Knud Pederson. Hun flyttet etter mannens død til Seim og skiftet med sine barn i 1578. Døtrene er i skiftebrevene titulert med frue, så det viser at faren ble regnet til høyadelen. Lavadelens gifte kvinner brukte tittelen husfru. Et av barna var Enno Tronds, også kalt Enno Brandrøk. Han var en eventyrer som faren, men løssaktig og upålitelig. Han dro ut som ganske ung og tjente som

soldat og landsknekt i kriger i Spania. Ungarn England og Skottland. Han deltok også i syvårskrigen i Danmark, men var misfornøyd med sin stilling, og omkring 1566 dro han til kong Erik den 14. Sverige, og tilbød ham sin tjeneste. Han innbilte kongen at nordmennene var så misfornøyd med danskestyret at de var villige til å gi seg inn under Sverige, og hisset ham til å ta Norge. Under sitt opphold i Sverige begikk han et stort tyveri på Gripsholm Slott og måtte rømme til Tyskland. Men i Tyskland gikk det ham verre. Han ble fanget for et mord og henrettet i 1571.

En av Christoffers døtre var Anna Tronds. Hun benevnes også Skottefruen og hadde en underlig skjebne. I 1560, mens familien bodde i Danmark, ble hun kjent med James Hepburn, jarl av Bothwell, som var admiral i Skottland og var på reise i Danmark. De ble forlovet, hun fikk utbetalt sin medgift og reiste med Bothwell til Nederland, hvor han brukte opp hennes midler og forlot henne. Senere dro hun til Skottland for å oppsøke ham, men det ble ikke noen gjenforening. Hun er også en tid ved Maria Stuarts hoff. Med Bothwell gikk det heller ikke bra. Han hadde vært med lady Jane Gordon et år, skilte seg fra henne og ektet dronning Maria Stuart i 1767. Kort etter bryllupet ble Maria Stuart fengslet og Bothwell måtte flykte. Han kom til Orknøyene og derfra til Hjalmland, men da forfølgere stadig var etter ham, kom han seg over til Norge og ankret opp i Karmsundet med 2 skip. Et dansk orlogsskip som passerte, fant skipene mistenkelig og da skipspapirene ikke var i orden og Bothwell ikke hadde pass, ble han og skipene tatt med til Bergen. Her holdt lensherren forhør over ham og Anna møtte også for retten med sin fordring. Bothwell lovet henne 1 000 daler i årlig rente og ga henne et av skipene. Skipet var det eneste Anna fikk tilbake av sin medgift, for Bothwell ble sendt til Danmark, hvor han døde etter mange år i fengsel. Anna levde ugift senere. Hun levde sine siste år i en klostercelle på Utsein kloster.

En annen av Christoffers døtre, Dorteia Tronds til Stenne, giftet seg med Johan Stuart på Shetland. Han var en uekte sønn av kong Jacob 5. av Skottland og altså en halvbror av Maria Stuart. Det kan også ha gjort sitt til at Skottefruen ble vel mottatt ved hoffet i Skottland.

En tredje av Christoffers døtre var Else Tronds. (Døtrene ble kalt slik og ikke om rett er Christoffersdøtrene.) Hun giftet seg for tredje gang med Anders Mowat til Hovland. En Fjerde av Christoffers døtre var Magdalene Christoffersdatter Tronds. Hun giftet seg med Erik Erikson Orm.

To anekdoter

En dag i 1710 spaserte konrektor Hans Schanche, rektor 1729 – 1734, ved Katedralskolen (i Trondheim) forbi kirken (Nidarosdomen) og i en sprekk i muren finner han Bolts bibel. Antagelig er bibelen skrevet på et kloster i Nord-Frankrike eller Vest-Tyskland kort før år 1300. Den har 604 dobbeltspaltede blad og mellom paltene er deltegnet eller malt sakrale figurer i tråd med teksten og med en fargeprakt som ikke synes å ha tapt seg gjennom århundrene. Bibelen skal etter tradisjonene være blitt testamentert til Nidaros Domkapitel av en korsbror i 1381.) Hans sønn, sogneprest Jonas Schanche, leverte bibelen til biskopen i Nidaros. Den er nå i Deichmans gamle bibliotek. Første gang akevitt er nevnt her i landet er i et brev fra den danske høvedsmann på Bergenhus festning, Eske Bilde, til den siste norske katolske erkebiskop Ola Engelbrektson: Her står det mellom annet «nogit watn som kallis Aqua vite og hielper samme watn for alle hande kranchdom som ith menniske kandt haffue indtwortis».

Klar for en reise til Russland

AV PER JEVNE

Hun gjorde seg klar til å dra til Russland, 22 år gamle Berit Vollum fra Soknedal i Sør-Trøndelag, da krigen var slutt. Hun visste at hennes elskede, krigsflygeren og fangen Vilorik Vinogradov ville bli sendt hjem nå som krigen snart syntes å være slutt, og Berit skulle være med, ingen tvil om det.

Hun pakket en koffert med de nødvendige klær og var fast bestemt på å forlate mor og far i hjembygda og begi seg Sovjetunionen i vold sammen med fangevennen fra russerleiren ved Garli stasjon et par mil syd for Støren.

Berit kom aldri så langt. Det ble ingen tur til Sovjetunionen. Mor og far sa nei! Men hun slapp å pakke ut kofferten som var fylt med klær hun mente hun trengte i et nytt liv, i et nytt land og med sin kjære Vilorik, som hun ventet barn med. I stedet havnet hun i Ringebru i Gudbrandsdalen sommeren 1945, som serveringshjelp på jernbanerestauranten på dette tettstedet på Dovrebanen. Mor og far tillot selvfølgelig ikke at datteren deres skulle dra til Sovjetunionen sammen med en soldatfange. Det tillot forresten heller ikke verken norske eller sovjetiske myndigheter, om hun virkelig hadde gjort alvor av sitt forsøk. Men så langt kom hun altså ikke. En reise til Sovjetunionen ville ha tatt mange dager, om hun hadde fått lov til å ta turen. Turen til Ringebru tok en halv dag.

Sendt bort for å føde?

Men hvorfor hun dro – eller ble sendt – til Ringebru, kan ingen svare på i dag. Hun hadde ingen familie der. Kanskje fikk hun vite om en ledig stilling i bygda nede i Gudbrandsdalen? Og kanskje passet det familien i lille Soknedal at Berit dro fra bygda og fødte i stillhet et ganske annet sted?

Berit Vollum var født i 1923 i Soknedal og vokste opp på bruket Vollum. Like i nærheten ble det opprettet en mindre fangeleir under krigen, ved Garli stasjon. I dag en stasjon ikke stort større enn en melkerampe, for å si det slik.

Leiren på Garli var underlagt hovedleiren for russerfanger på Melhus noen kilometer syd for Trondheim, og noen få fanger holdt til på Garli da krigen sluttet den 8. mai 1945.

Berit var blitt kjent med fangene i Garli leir, og da krigen var over fikk fangene bevege seg ganske fritt i bygda mens de fortsatt bodde i fangeleiren og ventet på å bli sendt hjem.

Berit og flere andre ungdommer pleide omgang med fangene, som var i begynnelsen av 20-årene, de fleste av dem.

I maidagene ble livet lettere for russerfangene, og i Garli leir kunne man ofte høre både sang og musikk i disse fredsdagene. Bygdas ungdom besøkte leiren ofte og deltok i det man kan kalle et kunstnerisk liv blant russerfangene. Soknedal var ikke stedet hvor det skjedde så mye, derfor var livet i russerleiren et friskt pust i ungdommens hverdag.

Berit Vollum og hennes kjæreste Vilorik Vinogradov, fotografert i fredsdagene 1945. Vilorik ble sendt hjem den 24. juni. Det har ikke vært mulig å spore opp Vilorik eller hans familie i Moskva. Berit døde i 2004, 81 år gammel.

Født i USA

En tid før fødselen kom Berit til Lesja i Gudbrandsdalen, hvor hun fikk seg arbeide. Og snart traff hun bonden Ola Åssveen fra bygda. De ble et par, ble gift og fikk barn. Berits datter fra ekteskap med bonden Ola Åssveen i Lesja, Anne Åssveen, fortalte i en samtale med undertegnede høsten 2004 at Vilorik og Berit ganske snart ble et par de siste krigsmånedene i 1945, slik hun hadde hørt det fra sin mor. I fredsdagene kunne fangene bevege seg forholdsvis fritt omkring, og Vilorik besøkte også gården Berit bodde på.

Vilorik Vinogradov var født i USA den 20. mai 1920 av russisk far og fransk mor, men flyttet sammen med sine foreldre og antakeligvis også en søster tilbake til Moskva noen år før krigen. Han skal der ha studert medisin da krigen brøt ut og avbrøt studiene hans.

Dette var noe han fortalte Berit, og som Berit igjen fortalte videre til

datteren Anne og sønnen Jarle. Og i kirkeboka fra Lesja, som nå befinner seg ved Statsarkivet på Hamar, der Jarle ble innført ved dåpen, står "Vilorik Vinogradov, medisinerstudent, Moskva, født 20. mai 1920", oppført som barnets far.

Skutt ned to ganger

Vilorik ble innrullert i flyvåpenet da Sovjetunionen kom med i krigen i juni 1941, og han fortalte Berit at han var blitt skutt ned to ganger under krigen. Den ene gangen over sovjetisk territorium, den andre gangen over Berlin, der han ble tatt til fange.

Viloriks foreldre hadde flyttet til USA etter revolusjonen, men det er usikkert om de flyktet fra Sovjetunionen på grunn av revolusjonen eller om de dro frivillig.

Viloriks far var flyingeniør, og han skal ha avgått ved døden en tid etter hjemkomst til Moskva. Viloriks franske mor, en typisk kunstnerisk person, bodde i Moskva under hele krigen.

Så havnet altså ikke Berit i Viloriks hjemland, men på jernbanekafeen i Ringebu. Da vertinnen der oppdaget Berits voksende mage ble det bestemt at hun kanskje skulle søke seg arbeide et annet sted. Var det atter en slags skam som gjorde seg gjeldene? Mente man kanskje at det var et tyskerbarn på vei?

En god tid i Lesja

Berit søkte imidlertid arbeid som tjenestejente hos Ola og Josephine Flagestad på gården Hattrem i Lesja, og der ble også sønnen Jarle født i mars 1946.

Jarle og Berit ble godt behandlet hos familien Flagestad, som selv hadde flere barn, noen allerede godt

voksne. Etter noen år på gården giftet Berit seg med Ola Åssveen fra samme bygd, og der fikk Jarle et godt hjem. Han ble imidlertid ikke adoptert, men beholdt navnet Vollum. Og han fikk tidlig vite hvem hans far var.

Jarle ble etter hvert opptatt av å finne sin far, og han gjorde flere fremstøt for å finne opplysninger om ham, også gjennom henvendelse til den sovjetiske ambassade i Oslo i juli 1971. Men derfra fikk han til svar at slike søk måtte foregå gjennom Norges Røde Kors. Jarle fant aldri sin far.

Forsøkte å finne sin far

Jarle, som hele livet var en rastløs mann forteller halvsøsteren Anne Åssveen, gjorde alt han kunne for å finne opplysninger om sin far. Kom det en russisk trupp til distriktet, oppsøkte Jarle gruppen og ba om hjelp. Men ingen kunne hjelpe.

Berit skrev flere brev, blant annet til en adresse i Moskva, men alle brevene kom i retur, uåpnet.

Jarle ble gift og fikk to døtre, Eva Beate og Anne Grete, som var bosatt i Overhalla i Nord-Trøndelag.

Jarle døde i 1971 uten å finne sin far, Berit døde i september 2003, 81 år gammel

Moskva-tv søkte, uten resultat

Gikk det likevel an å finne ut noe om Vilorik Vinogradov, så mange år etter krigen? En henvendelse til fjernsynsselskapet Vid i Moskva, som produserer det populære programmet "Zhdi menya" – Vent på meg – ga et visst håp. Redaktør Elena Rogatkina i Moskva, som tidligere hadde fått en del hjelp av denne bokens redaksjon til å spore opp noen nordmenn, sa seg

Her er Viloriks russiske far, flyingeniør i USA, som vendte tilbake til Moskva med sin franske kone før annen verdenskrig. Navn ukjent.

villig til å hjelpe Eva Beate og Anne Grete med å lete etter bestefar Vilorik.

Programmet Vent på meg er et program som har likheter med NRKs populære Tore på sporet. Men en vesentlig forskjell er at de som søker etter familie i Russland, eller en av de tidligere sovjetiske republikkene, selv må sende alt det materialet de har til tv-selskapet i Moskva – bilder, brev etc. Deretter må man selv koste på seg et videoopptak, der man forteller om hvem man er og hvem man leter etter, og hvorfor, og sende dette til fjernsynsstasjonen i Moskva.

I Norge ville alle slike forberedelser bli foretatt av produsenten av tv-programmet, både det produksjonsmessige, researchen og tv-opptak. Moskva, derimot, har ingen utgifter på slike forberedelser. Vil man ha hjelp av fjernsynsselskapet til å spore opp f. eks sin russiske familie, må man selv besørge et videoopptak av profesjonell karakter, betale videofotografen, skrive teksten til det som skal sies på opptaket, og sende videokassetten til fjernsynsselskapet i Moskva.

Et videoopptak på om lag ti minutter, slik Moskva vil ha det, koster om lag 3000 kroner, forsendelsen av kassetten med et ekspresselskap som

Det var 100.000 sovjetiske krigsfanger i Norge 1941-45. 10.300 døde i fangenskap. Noen klarte å rømme og ble tatt hånd om av norske motstandsfolk, frigjorte fanger i mai 1945 ble kjent med nordmenn da

fengselsportene ble åpnet og de ventet på å bli sendt hjem. 5000 sovjetiske soldater sto i Sør-Varanger fra høsten 1944 til august 1945. Det ble født en god del barn med sovjetiske fanger eller soldater som fedre. Hvor mange,

er det vel ingen som vet. Mange av de norske russerbarna har klart å spore opp sine fedres slekter i øst etter mange års søk. Men noen har aldri fått svar på hvor det ble av fedrene.

DHL eller UPS koster 998 kroner for en pakke inntil en halv kilo.

Fjernsynsselskapet i Moskva redigerer så videoopptaket, tekster det på russisk og sender dette i et av sine programmer i håp om at noen av seerne har opplysninger om personen man søker. Og skulle noen kjenne igjen personen og vite noe om vedkommende, slik at saken kan løses, blir man invitert til Moskva for å være med i et tv-opptak og forhåpentlig da møte den man leter etter. Dette koster heller ikke tv-selskapet noe, reisen til Moskva må deltageren selv betale. Det eneste Moskva-selskapet betaler er hotellopphold og transport til og fra studio. Det er klart at med et slikt opplegg kan det bli noe kostbart for en person i Norge å finne den man leter etter.

På TV i Moskva

Anne Grete og Eva Beate var imidlertid villige til å bekoste et slikt opplegg, og den 23. november 2004 gjorde fotograf Martin Fosslund fra Namsos et videoopptak i Overhalla med de to søstrene, som fortalte om hvordan bestemor møtte krigsfangen Vilorik på Garli i Sør-Trøndelag, om faren Jarles mange års leting etter Vilorik, deres bestefar, og et ønske om å få svar på hvor det ble av Vilorik etter krigen.

Kassetten med de to søstrene og historien om bestefar Vilorik ble sendt på fjernsynet våren 2005, men til tross for den store seeropplutningen til dette programmet, var det ingen som ringte inn og sa de visste hvem Vilorik var. Vilorik Vinogradov blir kanskje umulig å finne?

Anne Grete drept

Våren 2007 hadde avisene et oppslag om at en norsk kvinne og et lite barn var drept av kvinnens venn fra Usbekistan. Kvinnen var Anne Grete Vollum, 35 år, og hennes niese på syv år, Cicilie Watnan Lian. Drapsmannen var den 26 år gamle usbekeren Bahadir Mirzaolimov, separert fra Anne Grete. Drapet skjedde i overhalla i Nord-Trøndelag, og gjerningsmannen var i pillerus da han drepte. Han ble kort tid senere arrestert i Trondheim, der han ble pågrepet sovende i en ulåst bil i bydelen Selsbakk.

Anne Grete Vollum var høygravid med tvillinger da hun og niesen ble drept, av tvillingenes far. De to var gift en kort tid, men ble separert i mars 2007. Den drepte syvåringen var i slekt med den dreptes 10 år gamle datter og var barn fra et tidligere forhold. 10-åringen ble kneblet og bundet av drapsmannen, men hun klarte å komme seg løs, og hun fikk varslet folk utenfor huset etter å ha kommet seg fri.

Drapsmannen erkjent skyld i dobbelt drap.

Et konstruert navn?

Høsten 2009 begynte jeg å lete etter familien til den russiske flygeren Vilorik Vinogradov, som angivelig skulle være fra Moskva. Det viste seg å være vanskelig. Vilorik er nemlig ikke et russisk navn, sier en kilde i Moskva. Navnet er antagelig satt sammen fra forbokstavene i navnene Vladimir Ilich Lenin Osvobitel Rabochik I Krestjan! (Bokstaven I betyr og på russisk).

Det var mange Vinogradov som var krigsfanger i Norge, en god del

også med utskipning fra Melhus, og en som var født i 1920 ifølge fangelistene ved Riksarkivet. Men ingen Vilorik. Dette var sannsynligvis et navn fangen komponerte da freden kom, for å unngå å bli identifisert etter hjemkomst. Berit Vollums mor skrev nemlig flere brev til krigsfangen i Moskva etter krigen, men alle brevene kom i retur med "adressat ukjent".

Fra en annen kilde i Russland, Tatjana Sanakina ved Statsarkivet i Arkhangelsk, får vi opplyst at navnet forekommer, da som Vil eller Vilor. Tatjana har hjulpet oss tidligere, blant annet da Tore på sporet og jeg var i Arkhangelsk i 1995 på leting etter landsbyen Cherevkovo langt syd i landet.

Så hva er riktig? Eller galt? Er hele navnet oppdiktet? Er fødselsdatoen feil? Til tross for en rekke forsøk, lyktes det oss ikke å finne denne Vilorik. Kanskje han ikke ønsket å bli funnet?

Her er forklaringen på navnet Vilorik, som ikke ble brukt i kirken i Russland, men som ble brukt av folket, som det heter i en forklaring til oss. Vilorik, eller Vilorii som også er brukt som navn, er forkortelse for forbokstavene i den russiske teksten: "В. И. Ленин освободитель рабочих и крестьян" или Вилорий, som på norsk betyr: V. I. Lenin, frigjører for folket og bøndene.

Helge Klingberg

Gravminner gjennom tusen år

E-forlag, 2013, 144 sider, ISBN 978-82-93057-24-6

AV TOR GERVIN

Vi har ikke alle det samme forhold til kirkegårder. Det er ikke å forvente heller. Men for de fleste er kirkegården eller gravlunden om ikke annet et sted for å minnes de som er gått bort, et sted med tid og rom for refleksjon over levd liv.

-Jeg tror det er mentalhygienisk godt for mennesker å gå på kirkegården. Det er beroligende. Her kan vi tenke tanker som ikke kan tenkes i travle gater, sier Helge Klingberg til avisen Vårt Land.

Han skulle vite hva han snakker om. Som landskapsarkitekt av profesjon har han gjennom vel 40 år fordelt sin arbeidstid på kirkegårdsprosjektering, på Norsk Forening for kirkegårdskultur, som lærer i kirkegårdsplanlegging ved Universitetet for miljø- og biovitenskap og som Kirkedepartementets rådgiver i kirkegårdssaker. Yrkeslivet, som nå er slutt kort tid før Helge Klingberg fyller 70 år, har ført ham til mer enn 1900 av landets omkring 2000 kirkegårder og gravlunder.

Selv har han ingen problemer med å kalle seg «kirkegårds mannen». Mer enn gjerne deler han sin kunnskap med andre gjennom boka «Gravminner gjennom tusen år», som denne høsten er utgitt av det lille E-forlag i hans egen hjemkommune; Stokke i Vestfold.

Det er prisverdig at noen gir seg i kast med en slik bok. Temaet er smalt og det er neppe penger å tjene, om det skulle være drivkraften.

-Jeg innser selvsagt at denne boka har et ytterst begrenset leserkrets, skriver forfatteren i forordet.

Kanskje tenkte han ikke da på de mange som gransker slekt? Det går jo nesten som en farsott over landet, etter flere TV-serier og med muligheter man ikke hadde før for å innhente informasjon gjennom noen tastetrykk.

Vi slektsforskere har nødvendigvis de samme motiver som alle andre måtte ha for å søke til kirkegårder og gravlunder, men i tillegg er det nærliggende å skulle mene at vi nok har en ekstra dimensjon og et mer aktivt forhold gjennom vår interesse og vårt arbeid.

Riktignok har Helge Klingberg fagmannens og kunsthistorikerens innfallsvinkel når han nå har skrevet bok. Her er ikke mye hjelp å få for slektsforskere som leter etter det de ikke måtte finne andre steder. Men hvis det er slik at folk som gransker slekt tilbringer minst like mye tid som andre på kirkegårder og gravlunder – om ikke mer, da vil gravminneboka til Helge Klingberg likevel by på mye som både er greit å lese og godt å ha en viss kjennskap til.

-Kirkegårder er kultur, fastslår forfatteren. Knappt noen vil motsi ham.

Helge Klingberg tar leseren tilbake til førkristen tid. Han tilkjennegir historie, forteller om trender, stilarter og materialer for ulike gravminner helt fram til våre dager. Her beskrives symbolbruk med timeglass, dødning

geskaller og knokler, akantusranker, tårekrukker, kors i de fleste varianter, den bevingede og sørgende Eros, Dagen og Natten, slangen som biter seg i halen, fyrlykter, fakler, hjerter, planter, dyr, skip, teddybjørner, fredsduer og sommerfugler – for å nevne noe blant mye, der ikke alt behøver å ha en opplagt forklaring.

Vi blir med landet rundt og får informasjon om stedegne særtrekk, lokale gravminnematerialer og håndverkksspesialiteter. Helge Klingberg gir råd om vedlikehold av gravminner i stein, støpejern og smijern. Mye omtale gir han naturlig nok av gravminnetekster som ikke bare bærer preg av savn og lengsel, men også av tidens skikk og bruk, snobberi og utilslørt humor.

Estetikk opptar forfatteren i særlig grad. Det er til å forstå at en mann som har arbeidet så vidt mye på og med kirkegårder og gravlunder, har tilegnet seg kvalifiserte meninger om hva som er pent og sømmelig, og samtidig om det som ikke har fått en like god utforming. De fleste vil antakelig være enig med ham, selv om han noen ganger strekker sin personlige synsing så langt at det kanskje vil kunne virke leit for eiere av gravminner han er kritisk til. I enkelte tilfeller velger Helge Klingberg å sladde navntrekk på bilder av slike gravminner, men like ofte lar de seg identifisere. Han mener det sikkert godt når han tilkjennegir meninger og

gir sine råd, men det skulle ikke være nødvendig å bruke pekefingeren så direkte mot gravsteder som pårørende må forventes å ha følelser knyttet til.

Av interesse og nytte for slektsforskere kan det være å lese om gravminnereglene, herunder vern av gravminner. Dette vil også kunne gi den nytteeffekt at vi som ferdes på kirkegårdene i flere ærend enn bare å stelle blomsterbed og tenne lys, kan være voktere av det som er verneverdig når areal skal frigjøres for nye graver.

For min del av har jeg lest gravminneboka til Helge Kingberg både som historisk interessert, som tankefull vandrer, som fester av gravsted og som aktiv slektsforsker. «Gravminner gjennom tusen år» har utvilsomt gitt meg ekstra ballast for bedre forståelse og mer utbytte neste gang jeg går gjennom en kirkegårdsport.

Samtidig må sies at Helge Klingberg hadde vært tjent med en hjelpende hånd ved fullførelsen av sitt faglige «testament». Boka er litt ujevn på den måte at noe får uforholdsmessig mer omtale enn annet. Her er også en og annen gjentakelse. Det er forskjell på markert og markant. Familien på Jarlsberg hovedgård heter faktisk Wedel Jarlsberg og ikke bare Wedel. Det burde Helge Klingberg med sin lokalkjennskap vite.

Gjerne kunne han også tatt med litt informasjon om Gravminnebasen til DIS-Norge, Slekt og Data. For mange

lesere ville det være nyttig å vite at man fritt kan søke blant 2,4 millioner gravsteder, om lag halvparten med bilde av selve gravminnet.

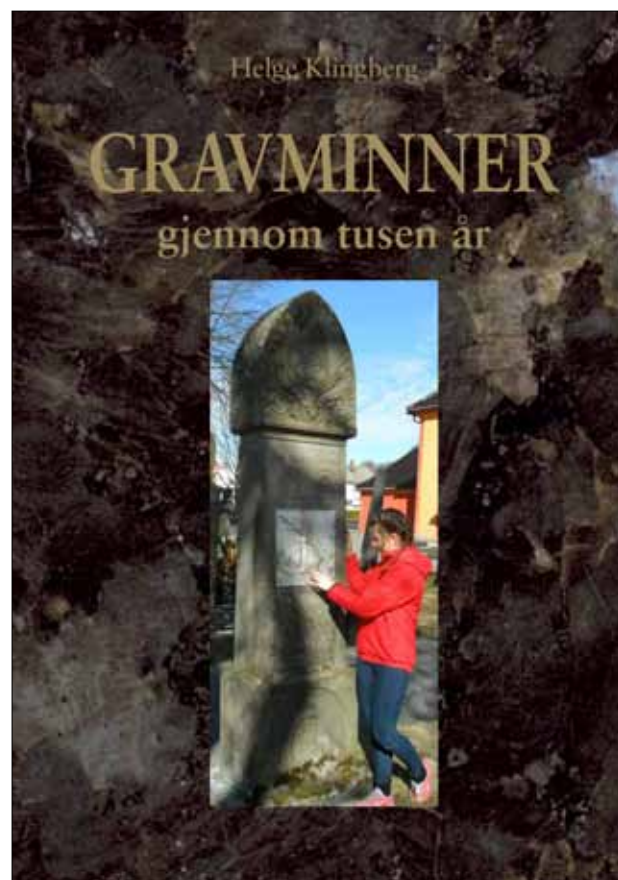
Den grafiske jobben er ivaretatt lokalt av Print-Konsult i Andebu. Papirkvalitet, trykk og innbinding er det ingen ting å utsette på. Det er en god bok å holde i hånden, solid og hendig nok om man vil ta den med seg ut i felt. Men ombrekningen kunne vært bedre. Brøtteksten fordelt på to smale spalter gjør den tung å lese, spesielt når den avbrytes av bildetekster med samme spaltemål. Et vell av bilder er for en stor del dessverre ikke av slik størrelse og kvalitet at de viser det forfatteren vil dele med oss.

-En vil nokså snart oppdage at den fotografiske kvaliteten ikke er på topp, men det har heller ikke vært mitt anliggende å lage en fin billedbok. Bildene er i første rekke ment å skulle illustrere tilhørende tekst, skriver Helge Klingberg innledningsvis.

Vi skjønner jo det, men det hjelper likevel lite når for mange av bildene ikke fungerer som tiltenkt. Heller ikke

forsidebildet er optimalt.

Bokas morsomste og beste bilde har imidlertid fått hva det fortjener – et merkelig gravminne fra Skjåk kyrkjegård har fått en hel side. Dette gravminnet i tre er utformet nærmest som et lite kapell, der fronten er en lem som kan slås ned slik at en mann som holder en bok kommer til syne. Nesten litt makabert. Avhengig av øynene som ser, kan det det framstå som en slags likkiste. Likevel; avgjort festlig! Her kunne det gjort seg med en forklarende tekst.

Vellykket grensetreff

NINA HANSSEN (TEKST)

SIGBJØRN ELVEBAKKEN (FOTO)

Kristin Mikalsen fortalte om utvandringen over Trondheim

Rundt 50 slektsforskere fra Norge og Sverige var samlet på det andre grensetreffet som hadde tema grensevandring. På programmet i Trondheim sto både Røros Kobberverk, Falun kobberverk, besøk på Dora og på Kristiansten festning.

Det aller første grensetreffet ble arrangert i Karlstad i 2012. I september i år var det nordmennene som var vert og inviterte til en felles arena for utveksling av kunnskap og samarbeid over landegrensen. Historiker og selverklært nerd, Tor Anders Bekken Martinsen, startet med å ta med deltakerne en historisk reise gjennom Røros Kobberverk. I 1644 startet prøvedriften ved Røros Kobberverk. To år senere fikk verket sine privilegier, og landets nest største bergverk med tilhørende bergstad vokste fram. Gruvedriften på Røros holdt på fram til 1977 da verket gikk konkurs. Den engasjerte historikeren har selv skrevet masteroppgave om Røros kobberverk og vært guide ved Rørosmuseum så

han snakket levende om stoffet. I dag jobber Bekken Martinsen ved statsarkivet i Trondheim og han er stolt over at Røros Kobberverks arkiv er Norges største bevarte bergverksarkiv etter Kongsbergs Sølvverks arkiv. I dag er Bergstaden et levende kulturarvsted og ble i 1981 oppført på UNESCOs liste over verdensarvsteder. En annen viktig dato er 8. februar 2012 da Røros Kobberverks arkiv ble tatt opp på listen over Norges dokumentarv.

250 hyllemeter med arkiv

Arkivet etter Røros Kobberverk dekker perioden fra 1644 til 1977 og omfatter 250 hyllemeter. Den eldste halvparten oppbevares ved Statsarkivet i Trondheim, og den nyere halvparten oppbevares i magasin på Rørosmuseum. Så hvis man besøker disse stedene er det mulig å forske selv i det innholdsrike arkivmaterialet, for eksempel for å finne opplysninger om arbeiderne på Røros, hvem de var og deres arbeidsforhold, om tekniske installasjoner og løsninger, om konflikter, om styrets kontakter med utlandet, om økonomiske forhold og mye annet. Det er også mulig å søke

på Arkivportalen.no. Fra nitidig kildearbeid kunne Bekken Martinsen også gi deltakerne et spennende innblikk i folks hverdag i og utenfor kobbergruva og hvordan dette hadde en stor innflytelse på det lille lokalsamfunnet. De hadde sitt eget rettssystem så doms- og skifteprotokollene har også vært viktige kilder for historikerne. Vi fikk et innblikk i fagpersonell og arbeidernes vandring over grensene. I tillegg til å få historier om menneskene som jobbet og bodde i nærheten av Røros Kobberverk ga Tor Anders Bekken Martinsen også slektsforskerne innblikk i det internasjonale handelsnettverket kobberverket som var en del av Utvandring til Amerika.

Personlig engasjert var også foredragsholder Kristin Mikalsen som holdt et svært kunnskapsrikt foredrag om utvandringen til Amerika. Mikalsen som opprinnelig kommer fra Hamar jobber i dag som historiker ved Svenska Migrationscentret/ Sverige Amerika Centret i Karlstad. Det er en institusjon som har eksistert i over 50 år og som er et kunnskapssentrum for migrasjon fra et flerkulturelt og

Finn Karlsen fra Statsarkivet i Trondheim

Jarle Hannisdal viste publikum mulighetene som ligger i digitalarkivet

tverrvitenskapelig perspektiv. Ifølge Mikalsen var det Irland som sendte flest folk til Amerika. Samtidig var det rundt 1,3 millioner svensker som utvandret til Amerika i perioden 1850 till 1930, mens det på samme tid var rundt 800.000 nordmenn. Tidligere har man trodd at det var mest menn som utvandret, men det er også en del kvinner som dro. Det var ikke særlig stor komfort ombord i båtene som dro fra Trondheim. Ifølge Mikalsen var det dårlige kår ombord og folk ble merket på sine klær med bokstaver hvis man var annerledes. X var gal, H var hjertesyke og L var folk med lungesykdommer. I Amerika bosatte svensker og nordmenn seg sammen og fortsatt er lokalsamfunnene preget av sine nordiske bosettere. Ser man på amerikanske folketellinger i dag er det ifølge Mikalsen rundt 4 477 725 norsk-amerikanere, mens det er 3 998 310 svensk-amerikanere.

Skattekammeret DORA

Etter flere foredrag og en liten presentasjonsrunde for at deltakerne skulle bli bedre kjent, tok forsamlingen

benyttet seg av mulighetene som ligger i digitalarkivet. Finn Karlsen ved Statsarkivet som sammen med sine kolleger hadde funnet fram en rekke spennende kilder som deltakerne fikk lov å studere nærmere. Statsarkivet i Trondheim er en del av Arkivverket og ledes av Statsarkivaren. De har i dag 25 000 hyllemeter med arkivsaker og det er et paradis for slektsforskere og historikere. Dora består av tre arkivinstitusjoner, ett bibliotek og et museum i samarbeid. I tillegg er Trondheim byarkiv, det internkommunale arkivet Trøndelag IKS, universitetsbiblioteket og forsvarsmuseets magasin i samme bunker. Slektsforskerne fikk mulighet til å tilbringe flere timer på Dora. Her fikk de også muligheter til å besøke DIS Sør-Trøndelag Slegt og Data sin egen lille avdeling på arkivsenteret. Foreningen har i dag over 700 medlemmer. Her holdes det jevnlig slekts verksted og kurs for folk som er interessert i å lete etter sin egen slekt. På lørdager holder også de

frivillige DIS-erne åpen lesesal med slektsforskerhjelp og foredrag. I løpet av besøket ble det også gjort en gjennomgang av Digitalarkivet som de svenske slektsforskerne var interessert i. Siste foredragsholder på grensetreffet var professor Ida Bull fra Institutt for historiske studier ved NTNU som fortalte om den trønderske handel på 1500-1600-tallet. Hun fortalte om Trondheimere som kolonister og handelshusenes engasjement i kolonihandelen og refererte til kjøpmannsarkiv og tollarkiv som kilder. Det finnes også mange kilder i Statsarkivet om hvordan det lokale handelslivet utviklet seg og hvordan nye og gamle varer nådde fram til forbrukerne. Siste post på programmet av grensetreffet var et besøk på Kristiansten festning og lunsj her. Selv om værgudene ikke var med oss ble også dette en interessant reise i festningens historie levende fortalt av en local guide. På 1700-tallet ble Kristiansten utvidet til den form den har i dag.

Røros kobberverk

AV ODDVAR MUNRO-JENSSEN

Tor Anders Martinsen fortalte om Røros Kobberverk. Foto: Sigbjørn Elvebakken

Første foredrag på Grensetreffseminaret var om Røros kobberverk ved Tor Anders Martinsen. Det ble også vist eksempler på hva som ligger i arkivet. Den delen av arkivet som ble omtalt her ligger på Statsarkivet i Trondheim.

Martinsen fortalte at arkivet etter Røros Kobberverk er hovedkilden til kunnskap om verkets og Røros historie. Det dokumenterer både Røros Kobberverks økonomiske, tekniske og sosiale historie. Historien berører både de nasjonale og internasjonale hendelsene, og strekker seg fra da Norge var i union med Danmark, via unionen med Sverige til Norge ble selvstendig i 1905. Her kan både slektsforskere, forskere og historikere finne informasjon.

Det er ikke bare et arkiv, men flere. De er inndelt i 37 klasser. Blant annet inneholder det overdireksjonen, direktøren og bergskriverens arkiver. I bergverksadministrasjonens arkivmateriale finnes det foruten regnskap, den viktigste saksbehandlingen angående gruver, smeltehytter, skogeiendommer og jordegods. Verket hadde stort behov for ved, og hogsten gikk så hardt ut over skogen at verket

måtte hente ved utenfra. Verket hadde også behov for jern, som ble kjøpt fra Lesja jernverk og Mostadmark jernverk. Arkivet inneholder også lister over samtlige ansatte ved verket. Det var regnet i 13 måneder med navneliste for hver måned.

Røros Kobberverk organiserte Det Frivillige Bergkorps for å forsvare sine verdier på grunn av Røros strategiske beliggenhet og krigene på 1700-tallet. Et dokument omhandlet også grenselinjene mellom Norge og Sverige. Grensene hadde skiftet mye under krigene på 1700-tallet og flere steder var det tvister om hvor den skulle gå. I 1735 ble den første grensekommisjon oppnevnt. Riksgrensen mot Sverige ble derimot ikke nøyaktig fastlagt før grensekommisjonen i 1751. Den svenske posisjonen var at grensen skulle dele Femund på langs, med hele østre bredd liggende i Sverige. Fra norsk side ble det blant annet argumentert for at Kobberverket behøvde store områder for hogst av trevirke og at grensen måtte trekkes lenger øst. Femundsmarka og de vestre delene av Sylane tilfalt Norge. Det hadde betydning for bygdene omkring Røros.

Flere personer som hadde betydning for bergdriften ble nevnt. Hans Olsen Aasen, som ved en tilfældighet fant en stein som skinte da han hadde skutt en reinsbukk i 1640-årene. Han ble dermed den første som gjorde funn der Røros Kobberverk senere skulle komme. Lorentz Losius (1589-1654) hadde vært ved Kongsberg sølvverk og i Kvikne før han begynte med skjerpning i Rørostraktene. Den 28. august 1644 fikk han mutingsbrev på et nytt skjerp i Raudhammaren, utstedt på Bragernes av Oberberghauptman Hans von Lüttichau. Denne datoen regnes som Røros Verk sin opprettelse.

Peder Hiort ble utnevnt til proviantskriver i 1743, bergskriver i 1763 og og direktør i 1772. Han døde i 1789. Han var meget interessert i Røros og verkets historie og skrev dette ned i «Efterretninger om Røros Kobberverk». Han brukte kildene i verksarkivet og gjennom han får vi innblikk i hvordan det var på hans tid. På begynnelsen av 1800-tallet fikk presten Jon Aas fikk tak i manuskriptet, og det ble utgitt i 1846.

Da Røros kirke ble ferdig i 1784 ble arkivet plassert på kirkeloftet. I

Lena Grönlund Myrberg snakket om Falu Koppargruva.

Falu Koppargruva

AV ODDVAR MUNRO-JENSSEN

Etter den første pausen var det Lena Grönlund Myrberg, Antikvarie/kulturmiljøansvalig ved Falu Koppargruva.

Falu Koppargruva ligger i Falun i Bergslagen. Det er et område hvor det er over tusen gruver. Hvis det ikke hadde vært noe gruve der ville ikke Falun ha eksistert. Utvinningen startet så tidlig som rundt år 700. Den fikk sin storhetstid på 1600-tallet, og førte til at mange kom flyttende til Falun for å få arbeid og det ble et internasjonalt samfunn. Rundt 6 000 innbyggere bodde der på 1600-tallet. Metallet hadde en enorm betydning

før Falun og Sverige, særlig under stormaktstiden da gruen dominerte det europeiske kopparmarkedet og finansierte krigen som Sverige førte. Gruvene ble ganske hardt brutt. Det førte til flere større ras og raset i 1687 betød slutten på gruvens storhetstid. Selv om raset var stort gikk ingen menneskeliv tapt. Det ble lagt til at gruvearbeidet var hardt, mange jobbet der i flere ti-år. Falu Rödfärg inneholdt røde pigmenter fra mineralene i gruen. Den hadde vært produsert siden 1500-tallet, men i liten skala. På midten av 1700-tallet ble produksjonen økt. Rundt 1890 ble det funnet gull, og det var i mange år hentet ut

gull derfra. Utover 1900-tallet ble kobberproduksjonen fra hovedprodukt til å bli et biprodukt. Produksjonen ble nå dominert av svovelkis og zink. I dag forvaltes gruen av Stiftelsen Stora Kopparberget. I 2001 kom Falu Gruva sammen med deler av Falun på Unescos verdensarvsliste. Gruvemuseet ble startet på 1890-talet av Carl Sahlin og har til oppgave å ta vare på gruenens historie. Her finnes blant annet gamle redskaper og mekaniske verktøy. Store mengder med arkivmateriale fra middelalderen og fram til i dag ligger også oppbevart i Falun.

1830 ble verkets arkiv gjennomgått og registrert etter saksinnhold av verksfunksjonærene Krog og Bendz. Etter at Krutthuset på Skansen ble nedlagt ble det brukt til arkivhus fordi situasjonen på kirkeloftet ikke var optimal. Huset ble solgt i 1913 og det ble bygd arkivhus. I 1936 var Statsarkivar Todal på Røros. Da fikk han beskjed om at arkivhuset hadde blitt tatt i bruk for tidlig. Arkivet var

angrepet av mugg. Det ble flyttet til Statsarkivet i Trondheim. Samme år som Statsarkivaren var der ble skogen og eiendommene solgt til staten.

Etter konkursen i 1977 henvendte starsarkivet seg til skifteretten for å hindre at arkivene etter Røros kobberverk ble ødelagt eller kom bort.

I forhandlingene mellom Statsarkivet i Trondheim og Røros museums- og historielag ble det inngått en avtale

om arkivet. Den eldste halvparten av arkivet oppbevares ved Statsarkivet i Trondheim, og den nyere halvparten oppbevares i magasin på Rørosmuseet. Arkivet på Statsarkivet i Trondheim er litt større enn det på Røros. På Statsarkivet er det 150 hyllemetre med arkivmateriale og på Røros er det 125. Nest etter Kongsbergs Sølvverks arkiv er Røros Kobberverks arkiv Norges største bevarte bergverksarkiv.

Samiske gammer

Tekst og foto Sigbjørn Elvebakken

Hei. Jeg har nettopp fått medlemsbladet nr. 3/2013. Jeg satte meg ned for å se igjennom bladet, og ble noe ilter, da jeg så bildet av samisk gamme på side 20. Dette er ikke noe typisk samisk gamme. Har dere opplysninger om dette? –Hvis ikke, så kan jeg opplyse at denne gammen, kalt Mikkell-gammen er bygget som en restaurant på Salen i Hammerfest. Den er kun ment som turistattraksjon og utleielokale i forbindelse med Turi-stua, som også ligger på Salen. Derfra er det også en fantastisk utsikt over Hammerfest. Denne gammen er derfor ikke representativ for samiske gammer. Dette til orientering.
Med hilsen *Eva Nilsen*
ex.Hammerfesting

Rabattavtale med Telenor

Det er nå inngått en ny rabattavtale med Telenor som gir medlemmer i DIS-Norge lavere priser på Internett. Det nye er at vi nå har fått med gode rabattpriser på Mobilt Bredbånd.

Gjennom samarbeidsavtalen som DIS-Norge har inngått vil du som medlem i DIS-Norge kunne få lavere priser på en rekke privat tjenester hos Telenor. Rabattene gjelder for alle medlemmer som er eller blir Telenor kunde og vil fremkomme på neste faktura på egen rabattkolonne.

Denne nye avtalen ble undertegnet den 12. september av Roger Haugan fra Telenor og Mette Gunnari fra DIS-Norge og er gjeldende fra 1. november 2013.

Forslag til utmerkelser

Nok en gang minner vi om at alle medlemmer kan komme med forslag om tildeling av foreningens utmerkelser «DIS-Bjørnen» og «Hedersprisen». Bjørnen tildeles personer som har gjort en ekstraordinær innsats for foreningen, mens den andre prisen er adskillig mer eksklusiv. Den kan tildeles personer som ikke bare har bidratt med ekstraordinær innsats, men som gjennom sitt virke gjennom flere år også har brakt DIS-Norge og slektsforskningen i Norge et steg videre.»

Forslag kan sendes direkte til valgkomiteen@disnorge.no

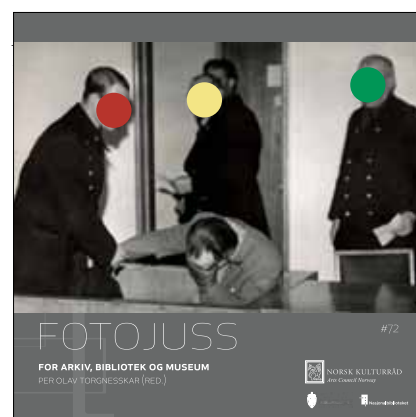
Fotojuss av A. Morgan Olsen

Forleden sto jeg og ventet inne i et bibliotek. Noe tilfeldig så jeg på titlene på bøker som sto i en hylle foran meg. Blikket stanset. Jeg ble oppmerksom på en tittel: "Fotojuss for arkiv, bibliotek og museum". Interessant. Jeg tar mange bilder av lokalhistorisk interesse, og skal snart levere et stort antall til det lokale folkebiblioteket som har en stor bildebase tilgjengelig på internett. Denne boka kan sikkert gi meg svar på noe jeg har lurt på, tenkte jeg, og lånte den umiddelbart.

Noen dager seinere sitter jeg og blar i siste nummer av "Slekt og data". Der, på side 28-29, står en artikkel av redaktør Aina Johnsen

Rønning, "Slektsforskerskolen del 8. Slektsblogg – hvilke bilder kan jeg bruke?" Sammentreff. Jeg leste med interesse. Avslutningsvis blir to personer takket for bakgrunnsinformasjon. Vel og bra, tenker jeg. Men hvorfor blir det ikke vist til boka "Fotojuss" som er utgitt av Norsk Kulturråd etter samarbeid med Riksarkivet og Nasjonalbiblioteket? Den utkom i 2012 (noe som ikke framgår av boka, men som den har visst, som har lagt inn henvisningen til boka i BIBSYS). Boka er en meget omfattende og autoritativ informasjonskilde når det gjelder fotojuss, og den bør være av interesse for mange DIS-medlemmer. Boka kan også lastes ned fra http://kulturradet.no/vis-publikasjon/-/asset_publisher/N4dG/content/fotojuss-for-arkiv-bibliotek-og-museum

no/vis-publikasjon/-/asset_publisher/N4dG/content/fotojuss-for-arkiv-bibliotek-og-museum

Gravminneapp

Mange har etterlyst slektsforskerapper fra DIS-Norge, og her kommer den første. Appen er laget for DIS-medlemmer med Android smarttelefon eller nettbrett.

Dette er en test-versjon. Før den slippes endelig er det en del som må gjøres - men vi vil gjerne ha tilbakemeldinger, sier Jan Eri.

Man jobber nå med å få inn appen i Google Play, men foreløpig må du inn på DIS-Norge sine nettsider, for å laste den ned. Appen, som er laget av Nils Tolleshaug, gir deg en enkel tilgang til hvor i landet graven ligger, informasjonen på graven og bilde dersom det eksisterer.

Last ned programmet her: http://disnorge.no/gravminner2/Android/DISgravm_prodsign.apk

Lagre den for eksempel i google drive, og åpne den på android-telefonen din. Last ned til enheten og installer ved å klikke på filen som er lagret.

DISgravm må ha gyldig medlemsnummer og passord for DIS. DISgravm lagrer kirkegårdslisten(KG) på enhe-

ten. Hvis du vil installere Appen, må du tillate installasjon av ukjente app'er ved å huke av under Innstillinger/Sikkerhet/Ukjente Kilder. Her har du en grundig brukermanual:

http://www.disnorge.no/gravminner2/Dokumenter/Bruk_av_Gravminner_for_Android.htm

Til Apple?

Har du en Iphone og er utålmodig på å få appen også til din telefon? Det kan hende du må smøre deg med tålmodighet. Husk at det er frivillige DIS'ere som står bak utviklingen, og det er en omfattende prosess å få godkjent nye apper i Apple-systemet.

DIS-O/A sitt kulturminnedagarrangement på Egertorget: «Finn din oldemor på Karl Johan» Foto: DIS-Oslo Akershus.

Den store kulturarvsreisen

AV LOUISE BRUNBORG-NÆSS

Kulturminnedagene markeres landet rundt hvert år i september. Neste år er temaet knyttet opp mot at det er 200 år siden noen herrer møttes på Eidsvoll for å stake ut kursen for et selvstendig Norge. Louise Brunborg-Næss fra Kulturvernforbundet, som koordinerer Kulturminnedagene i Norge, sier at de ikke ønsker at Kulturminnedagene neste år skal handle om selve Grunnloven, men om utviklingen som har skjedd i perioden 1814 til 2014. Tema lyder derfor: «Den store reisen – 200 års samfunnsutvikling». Med dette ønsker vi at alle de lokale arrangørene kan velge hvilken del av samfunnsutviklingen siste 200 år de har lyst til å belyse, sier Brunborg-Næss. Kulturminnedagene 2014 foregår i perioden 13. til 21. september, og det er opp til hvert enkelt lag om man vil arrangere noe som går over flere dager eller holde seg til ett arrangement på en av dagene innenfor perioden.

Arrangementsregistrering foregår i perioden 15. mars til 15. juli, og alle som registrerer arrangement innen fristen får gratis markedsmateriell samt anledning til å delta i ulike kåringer og konkurranser.

Louise Brunborg-Næss, Informasjonsrådgiver i Norges Kulturvernforbund

Om få år kan slektsforskere få tilgang til et historisk befolkningsregister helt tilbake til 1801. Her ser vi Karl Johans gate under filminnspillingen av Max Manus.

Gjenskaper Norges befolkning

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Historisk befolkningsregister skal og gjenskape Norges befolkning helt tilbake til 1801.

Det svært så omfattende arbeidet har nå fått 25 millioner kroner i støtte fra Forskningsrådet. Allerede til neste år vil vi kunne få tilgang til databasen over alle nordmenn som levde i 1814.

Prosjektet styres fra Norsk senter for historiske data ved Universitetet i Tromsø, men det er det frivillige arbeidet til DIS'ere og andre, som gjør dette mulig. Arbeidet er ikke enkelt, særlig er det en utfordring å finne ut når folk døde. Da må man rett og slett bruke begravelseslistene i kirkebøkene. I 1814-prosjektet tar man utgangspunkt i 1801-tellingen, og fjerner/legger til folk etter som hva kirkebøkene forteller om hvem som døde og ble født.

DIS-Norge har en samarbeidsavtale med Riksarkivet om å digitalisere alle kirkebøkene. En del lag og enkeltmedlemmer er veldig aktive i dette arbeidet, og på Vestlandet er man nesten i mål. Torill Johnsen understreker at kirkebokregistreringsarbeidet bare er en av brikkene i dette prosjektet.

– Det er en stor utfordring å få sydd alle disse dataene sammen, og få det til å fungere. I tillegg til datautfordringene er det en slektsutfordring å finne ut om det er riktig «Ole Olsen» som er den som er

registrert som død i kirkeboka, sier DIS-lederen.

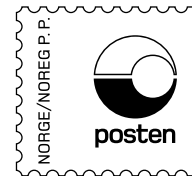
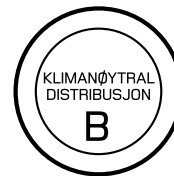
Kirkebøkene transkriberes, slik at de blir gjort søkbare. Målet er å få en direkte link mellom det søkbare treffet du får, og selve kirkebokinnføringen. Det har vært en diskusjon om hvor mye av informasjonen som skulle transkriberes, og i første omgang registreres ikke fadderne. Går man lang tilbake i kirkebøkene, er også skriften så dårlig, at det må en skrifttyder inn for å få det riktig.

– Kan man ikke gå tilbake til før 1801?

– Kildene før 1801 er mye magrere. Kvinnerepresentasjonen var dårlig, ofte ble kvinner bare registrert som Q i kirkebøkene. Noen prester oppførte bare kvinnens navn i registreringen av ekteskapet, ellers er hun navnløs.

– Hva med steder som Kristiansund og Eidsvoll, der kirkebøker også etter 1801, ble brent?

– Da gjenskaper man befolkningen ved å gå til millitærregisteret, dødsfallslister hos sorenskriverne, strafferegister, eiendomsdokumentasjon, skifteoppgjør og andre kilder. Blant annet hadde man numeriske folketellinger hvert tiår fra 1815-1855. Prestene skulle bare telle antall hoder i en husstand, men flere hadde jukselapper med navn liggende ved listene, sier Johnsen.

Returadresse:
DIS-Norge
Øvre Slottsgate 2B
NO-0157 Oslo

Medlemsfordeler i DIS-Norge

- Medlemsbladet «Slekt og Data» med mye slektsfaglig stoff tilsendes fire ganger i året
- Full tilgang til våre hjemmesider med mye informasjon og faglig stoff
- Mulighet til å bidra til DIS-treff der du kan treffe andre slektsforskere som kanskje vet noe om din slekt. Som bidragsyter til DIS-treff, får du brukernavn og passord slik at du kan lete i svensk, dansk og finsk database
- Tilbud om å delta på medlemsmøter, kurs og andre arrangementer fra det laget du geografisk tilhører og fra sentralt hold
- "Fadderordning". Du kan få tips og hjelp fra en etablert slektsforsker de første 12 måneder av ditt medlemskap
- Ny avtale med Telenor. Rabatt på mobilt bredbånd, bredbånd og IP-telefoni
- Rabatt på briller og synstest fra Interoptik og Brilleland
- DIS-Norges medlemmer får medlemsrabatt på samtlige salgsartikler hos Norsk Slektshistorisk Forening
- Rabatt på diverse varer som slektstavler og bøker (se disbutikken www.disnorge.no/cms/disbutikk.html)
- Rabatt på bokinnbinding og trykking
- Rabatt på Ancestry.se, Genline, Arkiv Digital for dem med slekt i Sverige
- Rabatt på kjøp av anetavler fra HomeDeco

